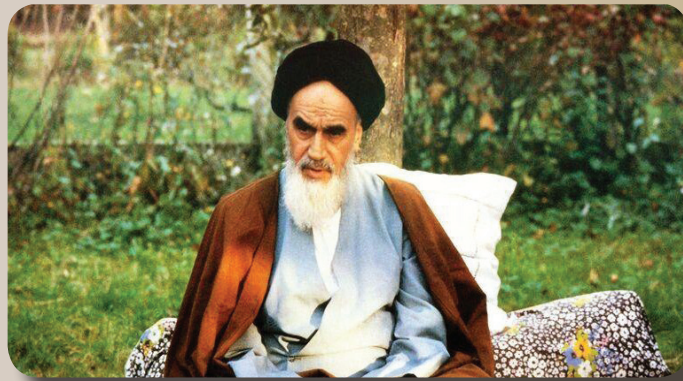

خبرنامه

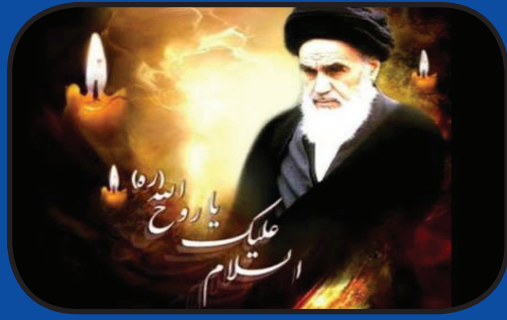
سال دهم، شماره هشتاد و هفتم، خرداد ماه ۱۴۰۱

حضرت امام (ره) جزو معدود متفکرانی بودند که توانستند فلسفه سیاسی خود را اجرایی کنند

همایش میراث فرهنگی و استمرار هویت تمدنی ایرانیان برگزار می شود

فهرست

- ۱ * «منشور فکری - سیاسی حضرت امام خمینی (ره)» در گفت و گو با دکتر موسی نجفی.....
- ۶ * آغاز بررسی اصلاح آیین نامه ارتقاء متناسب با شیوه نامه پژوهشی مصوب شورا.....
- ۹ * همایش «میراث فرهنگی و استمرار هویت تمدنی ایرانیان» برگزار می شود.....
- ۱۳ * تصویب برگزاری همایش «نظم جدید بین الملل، بحران اوکراین و جایگاه جمهوری اسلامی».....
- ۱۶ * مصاحبه با دکتر نیلی، رئیس شورای بررسی متون.....
- ۲۲ * معارفه مدیران و دبیران شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی.....
- ۲۵ * تصویب آیین نامه فرصت پژوهشی پسادکتری پژوهشگاه.....
- ۲۷ * بهره گیری از تخصص استادان سایر رشته ها در رساله های دکتری.....
- ۲۸ * یادداشتی به مناسبت درگذشت زنده یاد مهدی مدائنی.....
- ۳۰ * یادداشتی در خصوص استاد مرحوم طبیبیان.....
- ۳۲ * گزارش «مراسم یادبود دکتر طبیبیان و استاد مدائنی».....
- ۳۷ * گزارش سفر به آکادمی «ویواریوم نووم» ایتالیا.....
- ۳۹ * گزارش حضور رئیس مرکز شرق شناسی دانشگاه گرجستان در پژوهشگاه علوم انسانی.....
- ۴۱ * گزارش طرح پژوهشی «نشانه شناسی سکه های پارس».....
- ۴۳ * گزارش فرصت مطالعاتی دکتر احمد شاکری در جامعه و صنعت.....
- ۴۶ * گزارش تصویری «جشن ولادت باسعادت حضرت امام رضا (ع)».....

نشست ها و سخنرانی ها:

- ۴۸ * نظام ارتباطی و رسانه ای ایران و کنش گری در پساتحریم و پسا کرونا.....
- ۵۰ * پیش ران ها و پسران های گفت و گوی بین نسلی در خانواده ایرانی.....
- ۵۲ * تراریخته های آشپزخانه در قاب رسانه.....
- ۵۴ * مطالعات گویش شناسی: گویش های مناطق جنوب شرقی استان فارس و غرب استان هرمزگان.....
- ۵۶ * پیش اجلاسیه کرسی «نظریه امنیت سوژه مبنا».....

رژیم صهیونیستی از درون خود نیروئی ندارد، قدرتی ندارد، توانائی ایستادن روی پای خود را ندارد. امروز دو عامل رژیم صهیونیستی را سرپا نگه داشته است یکی حمایت بی قید و شرط و قیحانهی آمریکا از این رژیم منحط؛ و دیگری حمایت نکردن دولت‌های عربی و اسلامی از مردم فلسطین.

بیانات مقام معظم رهبری
در مراسم نوزدهمین سالگرد رحلت امام خمینی (ره)

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مشخص بود که انتقادات امام(ره) به این مسائل بهانه است و هدف بلندتری را مد نظر دارند که همان استقرار نظام جمهوری اسلامی است. ایشان برای همراه کردن علمای دیگر و مردم باید یکسری برنامه‌های کوتاه‌مدت و اجرایی را پیش می‌کشیدند تا جامعه بتدریج سیاسی‌تر شود و به برنامه‌های ایشان در مسیر تغییر رژیم اعتماد کند. سرنخ درگیری ایشان با انجمن‌های ایالتی و ولایتی و مسئله کاپیتولاسیون را می‌توان در کتاب «کشف الاسرار» ایشان که در دهه بیست به رشته تحریر درآمده است، ردگیری کرد.

* اما بیست سال بین کتاب «کشف‌الاسرار» و حرکت سیاسی ایشان فاصله است. چرا؟

چون ایشان در حال رصد کردن اوضاع جامعه هستند. حساسیت ایشان نسبت به دخالت خارجی‌ها و دینی شدن جامعه در این کتاب نمود برجسته‌ای دارد. بنابراین، همان‌طور که در پرسش شما هم طرح شد، حضرت امام خمینی(ره) در وهله نخست یک متفکر و نظریه‌پرداز است؛ کسی که می‌کوشد ابتدا مسائل را متفکرانه تحلیل کند. به همین دلیل، ایشان را ابتدا به ترکیه و بعد به نجف می‌فرستند. آنجا هم ۱۵ سال در کرسی مرجعیت نشست و در کنار شخصیت‌هایی همچون آیت‌الله‌العظمی خویی و مرحوم آیت‌الله‌العظمی شاهرودی مشغول تدریس می‌شوند، ولی فضای عراق یک فضای عربی بود و به گونه‌ای نبود که ایشان بتواند حرکتی سیاسی را رقم بزند. بعد از انقلاب هم جنگ می‌شود و ایشان آنجا هم سعی می‌کند تا با بهره گرفتن از «قدرت اجتهاد» و «مرجعیت فکری و دینی» خود، مسائل نظام را نه به‌عنوان یک رهبر سیاسی بلکه به‌عنوان یک «ولی فقیه» که شأنی نظریه‌پردازانه و فکری دارد، حل کند. بر این اساس، می‌توان برای ایشان یک «فلسفه سیاسی» قائل شد که در بردارنده راهکارهایی برای حل مسائل انقلاب و افق‌گشا برای آینده جمهوری اسلامی است.

* مهم‌ترین مسئله در فلسفه سیاسی ایشان چیست؟

در فلسفه سیاسی امام(ره) بیشتر بحث بر سر «مشروعیت نظام سیاسی» است. ایشان جزو معدود متفکرانی هستند که فلسفه سیاسی خود را پیاده‌سازی کردند. برخی متفکران صرفاً به یک فلسفه سیاسی به‌لحاظ ذهنی و تئوریک دست پیدا می‌کنند اما برای پیاده‌سازی آن فرصتی نمی‌یابند، اما خوشبختانه حضرت امام(ره) این فرصت را پیدا کردند.

* «مشروعیت» یک نظام سیاسی در اندیشه ایشان، چگونه محقق می‌شود؟

ایشان مشروعیت را از آن خدا می‌دانند و در واقع، در فلسفه سیاسی حضرت امام(ره) «ولایت» و «دموکراسی» با هم جمع شده است.

* در اندیشه ایشان، شرط تحقق «جمهوریت نظام» چیست؟

در فلسفه سیاسی حضرت امام(ره) مشروعیت نظام از مردم نیست، بلکه مشروعیت نظام از «ولایت فقیه» است و ولایت فقیه هم مشروعیت خود را از امام زمان(عج) و نظریه امامت دارد نه از خودش؛ اما مردم باید این ولایت را بپذیرند. بنابراین، فلسفه سیاسی ایشان دو جزء دارد؛ یک جزء الهی که به‌نظریه امامت ختم می‌شود و یک جزء مردمی که آن هم وجهی دینی دارد و ایشان با قبول نظریه جمهوری و تفکیک قوا، این وجه مردمی را پذیرفتند و تلفیق کردند.

* در تحلیل محتوای بیانات حضرت امام(ره)، واژه «مردم» بسامد بالایی دارد. اساساً «مردم‌مداری» در فلسفه سیاسی ایشان چه مختصات دارد؟

نگاه یک «مرجع تقلید نظریه‌پرداز شیعی مسلمان» غیر از نگاه یک نظریه‌پرداز لیبرال یا یک نظریه‌پرداز مارکسیست است و مختصات خود را دارد. طبیعتاً نگاه حضرت امام(ره) به «مردم» نمی‌تواند برآمده از تعریفی باشد که مارکسیست‌ها یا لیبرالیست‌ها از جایگاه مردم در یک نظام سیاسی و اجتماعی ارائه می‌کنند. «مردم» در اندیشه حضرت امام(ره) به تعبیر شهید مطهری، مردمی هستند که «من متعالی» را طلب می‌کنند. تفاوت مکتب لیبرالیسم و مارکسیسم با فلسفه سیاسی امام خمینی(ره) این است که «مردم» در مکتب لیبرالیسم و مارکسیسم، سکولار هستند و اساساً دین را رها کرده‌اند و گاه در تقابل با آن قرار دارند، اما «مردم» در فلسفه سیاسی امام(ره) اگر رفاه، اقتصاد و آزادی می‌خواهند، مطالبات‌شان یک قید دینی هم دارد؛ یعنی رفاه، آزادی و اقتصاد را در سایه «دین» می‌خواهند. «مردم سالاری دینی» نه یک جمهوری تنهای سکولار و نه یک حکومت اسلامی بدون مردم است.

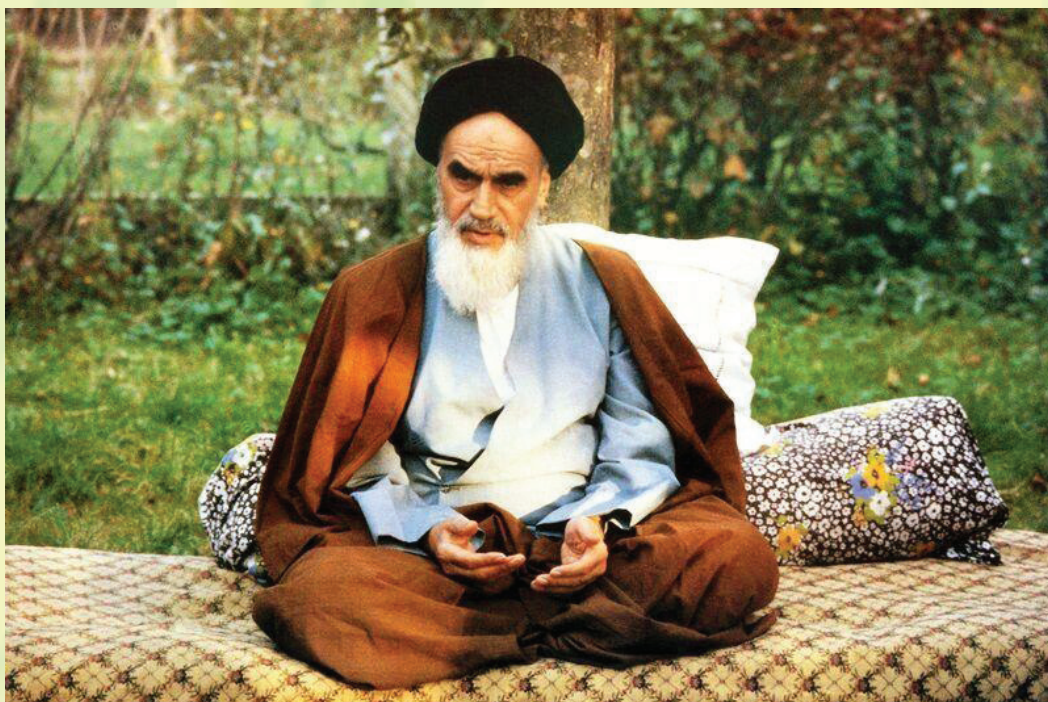
*** «تمدن‌سازی» در فلسفه سیاسی حضرت امام خمینی (ره) چه جایگاهی داشت؟**

بیشتر مبارزات حضرت امام خمینی (ره) علیه رژیم شاه بود و بعد از استقرار نظام جمهوری اسلامی، جنگ شد، بنابراین ایشان بیشتر بر مشکلاتی چون تغییر رژیم پهلوی و مبارزه با صدام متمرکز شدند. بحث از «تمدن» زمانی موضوعیت می‌یابد که یک نظام شکل بگیرد.

برای شکل‌گیری نظام، جنبش نرم‌افزاری لازم است تا نهادها بازسازی شده و در اجتماع پیاده شود، اما رحلت امام (ره) بلافاصله بعد از جنگ، باعث شد که کار «نهادسازی پیشرفته» عملاً با آیت‌الله خامنه‌ای ادامه پیدا کند. بنابراین بحث‌های تمدنی در فلسفه سیاسی امام (ره) اجمالی است. برپایی نظام، ایجاد قانون اساسی و ... همه دغدغه‌هایی تمدنی است اما طرح تفصیلی این مسائل و پیاده‌سازی آنها بعدها محقق شد. ایشان فضایی را ساختند و قاعده‌ای را بنا گذاشتند که ظرفیت «ایده تمدن‌سازی» را داشت. اگر پایه‌گذاری ایشان، پایه‌گذاری محدودی بود، ما امروز به این جایگاه تمدنی نمی‌رسیدیم. مقام معظم رهبری، آیت‌الله خامنه‌ای، این نگاه تمدنی را از «اجمال» به «تفصیل» بردند.

*** با توجه به مسائلی که امروزه در جامعه‌مان با آن مواجه هستیم به نظر شما کدام بُعد از اندیشه سیاسی ایشان می‌تواند برای امروز ما بیشتر راهگشا شود؟**

مجموعه افکار ایشان در قانون اساسی متجلی شده و تنها نمی‌توان بر یک بُعد آن انگشت گذاشت. ایشان یک «نظام» ایجاد کردند و نظام نیازمند یک سلسله از مفاهیم است. بنابراین همه مفاهیمی که ایشان بویژه در قانون اساسی طرح کردند اعم از مردم‌سالاری، دین، نظام اسلامی و ولایت فقیه، هم نیاز امروز ما و هم راهگشای مسائل ما است. اما اصل اساسی که امروز باید محل تأمل بیشتر قرار گیرد، اصل تلفیقی است که امام (ره) بین «مشروعیت دینی» و «مقبولیت مردمی» ایجاد کردند که بسیار بدیع بود و ایشان را در حاکمیت نظام سیاسی موفق کرد و اساساً بر اساس این تلفیق بود که توانستند نظامی برپا کنند که نه لیبرال است و نه مارکسیست. این مثنوی فکری و منش سیاسی ایشان برای امروز ما می‌تواند بسیار راهگشا شود. به رغم اینکه چند دهه از رحلت امام (ره) می‌گذرد، اما هنوز افکارشان زنده است؛ چون تازگی، پویایی و عمق دارد، اما با این حال، باید از برخورد سطحی، حذفی یا اضافی با افکار امام (ره) پرهیز کرد. امام (ره) را باید عمقی بخوانیم تا به اصل و اساس حرف ایشان پی ببریم که البته این مهم از رهگذر تحقیقات به‌دست می‌آید. بقیه ملل اسلامی هم محتاج شناخت بیشتر امام (ره) هستند تا بتوانند از افکار ایشان بهتر بهره بگیرند.

در شانزدهمین جلسه شورای پژوهشی صورت گرفت:

آغاز بررسی اصلاح آیین نامه ارتقاء متناسب با شیوه نامه پژوهشی مصوب شورا

شانزدهمین جلسه شورای پژوهشی پژوهشگاه در دوره جدید، دوم خرداد ماه در سالن اندیشه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با حضور اعضای شورا تشکیل شد. در این جلسه رئیس پژوهشگاه ضمن تأکید بر اهمیت تقویت روحیه همبستگی و تصمیم‌گیری براساس خرد جمعی در پژوهشگاه، بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی نیروهای مختلف پژوهشگاه با سلاتق و دیدگاه‌های مختلف سیاسی را در شکوفایی و بالندگی پژوهشگاه به‌عنوان یک مرکز علمی، حائز اهمیت فراوان دانست.

تبریک سالروز آزادسازی خرمشهر و اهمیت حفظ میراث‌های ارزشمند انقلاب

در ابتدای جلسه دکتر موسی نجفی، رئیس پژوهشگاه، با سلام و درود بر پیامبر گرامی اسلام (ص)، فرارسیدن سوم خرداد و سالروز آزادسازی خرمشهر را تبریک گفت. دکتر نجفی اظهار کرد: استقلال، امنیت و حق حاکمیت موجود در کشور حاصل فداکاری و ایثارگری‌های شهدای این مرز و بوم است که با گذشتن از جان خود، میراثی گران‌بها برای ما به یادگار گذاشته‌اند و امید است مسئولین در کنار مردم، به‌عنوان جانشینانی صالح، در حفظ و گسترش دستاوردهای آنان کوشا باشند.

دکتر نجفی با اشاره به اهمیت و لزوم حفظ میراث‌های ارزشمند نسل‌های گذشته، بر اهمیت تأثیر و بنانهادن روش و سنت‌های شایسته و کارآمد تأکید کرد و مواردی همچون برگزاری انتخابات ریاست پژوهشگاه‌ها از زمان مرحوم دکتر صادق آئینه‌وند یا انتخاب رئیس پژوهشگاه از سوی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و مواردی مشابه آنها را از جمله خدماتی دانست که ضرورت دارد حفظ و تقویت شوند. وی اظهار امیدواری کرد: در مدیریت فعلی نیز، میراث‌هایی اثرگذار و شایسته پایه‌ریزی شود.

ضرورت تقویت روحیه همبستگی و تصمیم‌گیری براساس خرد جمعی در پژوهشگاه

رئیس پژوهشگاه تقویت روحیه همبستگی و تصمیم‌گیری براساس خرد جمعی را از جمله سیاست‌ها و رویکردهای مدیریت خود برشمرد که بر مبنای آن اختیارات بسیاری به رئیس‌ان پژوهشگاه‌ها و مراکز واگذار شده و علاوه بر تقویت استقلال پژوهشگاه‌ها و مراکز و فعال‌تر شدن آنها، منجر به تمرکززدایی و جلوگیری از اتخاذ تصمیمات یکجانبه می‌شود.

وی بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های اعضای پژوهشگاه با عقاید سیاسی مختلف را رویکردی بسیار مهم دانست و اظهار امیدواری کرد: پس از برگزاری انتخابات رؤسای پژوهشکده‌ها و مراکز، رئیسان گروه‌های پژوهشکده‌ها نیز از میان افراد با دیدگاه‌های متفاوت انتخاب و معرفی شوند تا نگرش حاکم در رویکرد مدیریت پژوهشگاه مبنی بر تصمیم‌گیری با اتکاء بر خرد جمعی، در پژوهشکده‌ها نیز حاکم شود. دکتر نجفی ثمره اتخاذ این رویکرد را در یک سطح استفاده از خدمات و توانایی‌های اعضای هیأت علمی جوان یا شایسته‌ای که امکان خدمت در مناصب مدیریتی نداشته‌اند و در سطح دیگر بهره‌مندی از تجارب اعضایی که دارای دیدگاه متفاوت به‌لحاظ سیاسی هستند، دانست.

بررسی وضعیت پژوهشکده دانشنامه‌نگاری در انتخابات ریاست پژوهشکده‌ها و مراکز

در ادامه نشست دکتر مسعود رضایی، مدیر نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت پژوهشگاه، با اشاره به اقدامات صورت گرفته و ارسال شیوه‌نامه انتخابات ریاست پژوهشکده‌ها و مراکز به اعضای هیأت علمی پژوهشکده‌ها و مراکزی که امکان برگزاری انتخابات دارند، گفت: مطابق برنامه‌ریزی انجام شده پس از ثبت نام داوطلبان، انتخابات از ۲۲ الی ۲۴ خردادماه برگزار خواهد شد.

در ادامه جلسه رئیس پژوهشگاه با اشاره به وضعیت پژوهشکده دانشنامه‌نگاری و شکل‌گیری آن پس از الحاق بنیاد دانشنامه‌نگاری به پژوهشگاه و اینکه رئیس این پژوهشکده با وجود امکان برگزاری انتخابات، عموماً از سوی رئیس پژوهشگاه منصوب شده است، گفت: در خصوص ادامه مدیریت رئیس فعلی پژوهشکده یا برگزاری انتخابات به همراه سایر پژوهشکده‌ها براساس نظر اعضای شورا عمل خواهد شد.

بر این اساس پس از تبادل نظر اعضای شورا درباره ابعاد و جنبه‌های مختلف این موضوع از جمله: ضرورت برقراری نسبت میان فعالیت‌های این پژوهشکده با حوزه علوم انسانی؛ اهمیت توجه به تداوم حکم رئیس پیشین پژوهشکده به‌منظور تحقق برنامه‌های اعلام شده؛ لزوم حفظ وحدت رویه در انتخاب یا انتصاب رئیسان پژوهشکده‌ها و مراکز و زمان صدور احکام آنان؛ نوع فعالیت‌ها و تخصص اعضای حاضر در گروه‌های مختلف این پژوهشکده که عموماً مربوط به رشته‌های حوزه مهندسی و علوم تجربی یا ریاضی هستند و ... مقرر شد، در این زمینه رأی‌گیری صورت گیرد. پس از رأی‌گیری درباره برگزاری انتخابات یا ادامه فعالیت رئیس فعلی، با توجه به برابر بودن آراء مقرر شد، جلسه‌ای با حضور اعضای هیأت علمی پژوهشکده دانشنامه‌نگاری با رئیس پژوهشگاه برگزار و با تشریح ابعاد مختلف موضوع، تصمیم لازم در این زمینه اتخاذ شود.

بررسی بخش دیگری از مفاد آیین‌نامه پیشنهادی ارتقاء اعضای هیأت علمی

در ادامه جلسه و با توجه به مباحث مطرح شده در جلسات پیشین شورا درباره اصلاح آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیأت علمی و تدوین آیین‌نامه‌ای متناسب با فعالیت اعضای هیأت علمی مراکز پژوهشی حوزه علوم انسانی، ساختار پیشنهادی دبیرخانه هیأت ممیزه پژوهشگاه مورد بحث و بررسی اعضاء قرار گرفت. دکتر دالوند، دبیر هیأت ممیزه پژوهشگاه، با تشریح ابعاد مختلف ساختار پیشنهادی مبتنی بر توجه به اهمیت و ارزش‌های علوم انسانی و نواقص و محدودیت‌های آیین‌نامه فعلی، بر رفع انحصار از امتیاز فعالیت‌های وتویی متناسب با فعالیت‌های قابل احصاء مبتنی بر شیوه‌نامه پژوهشی پژوهشگاه خبر داد.

اعضای شورا ضمن تبادل نظر و گفت‌وگو درباره مفاد ساختار پیشنهادی بر لزوم توجه و اصلاح محورهای همچون اهمیت توجه به ابعاد مختلف آیین‌نامه ارتقاء مرتبط با حوزه‌های علوم انسانی از یکسو و فعالیت‌های مورد انتظار از اعضای هیأت علمی مؤسسات پژوهشی از سوی دیگر، تأکید کردند. همچنین رفع انحصار از بندهای وتویی و تغییر حداقل و حداکثر امتیاز لازم متناسب با انواع فعالیت‌های پژوهشی، توجه به تنوع فعالیت‌های پژوهشی و امکان احتساب امتیاز بندهای مرتبط با سایر فعالیت‌های پژوهشی همچون کتاب، گزارش، طرح‌ها و ... افزایش امتیاز گزارش طرح‌های پژوهشی به حسب اهمیت آنها در مؤسسات پژوهشی حوزه علوم انسانی، اصلاح شیوه امتیازدهی به طرح‌های کاربردی متناسب با رشته‌های علوم انسانی، اهمیت توجه به فعالیت‌های ترویجی در حوزه علوم انسانی، اهمیت انتشار آثار ترجمه‌ای و توجه به جایگاه آن در آیین‌نامه پیشنهادی از دیگر موضوعاتی بود که اعضای شورا جهت اصلاح آیین‌نامه بر اهمیت آن تأکید کردند. بر این اساس و با توجه به مباحث و پیشنهادهای مختلف، مقرر شد نسخه اصلاح شده آیین‌نامه ارتقاء مرتبه اعضای هیأت علمی مؤسسات پژوهشی علوم انسانی از سوی دبیرخانه تهیه و در جلسات آتی شورا بررسی آن ادامه یابد.

گزارش جلسه بررسی درخواست تداوم فعالیت کارکنان دارای ۳۰ سال سابقه بیمه

در بخش پایانی جلسه، دکتر عبدا... قنبرلو، معاون اداری، مالی و مدیریت منابع با اشاره به مباحث جلسات پیشین شورا درباره بررسی درخواست تداوم فعالیت برخی از کارکنانی که دارای ۳۰ سال سابقه بیمه هستند، گفت: پس از تشکیل جلسه در این زمینه و بررسی ابعاد و جوانب مختلف موضوع، مکاتبه‌ای با مرکز هیأت امنای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری صورت گرفت تا در این زمینه استعلام قانونی صورت پذیرد. دکتر قنبرلو با توجه به پیگیری‌های صورت گرفته از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، یکی از نتایج جلسه را انجام فرایند اداری بازنشستگی این اعضاء برشمرد تا پس از دریافت نتیجه استعلام، تصمیم‌گیری لازم صورت گیرد و بدین ترتیب به لحاظ قانونی و حقوقی، موضوعی مترتب بر فعالیت‌های پژوهشگاه نشود. با توجه به مباحث مختلف، مطابق نظر اعضای شورا مقرر شد، در این زمینه براساس نظر مرکز هیأت امنای وزارت علوم یا رأی دیوان عدالت اداری عمل شود.

در هفدهمین جلسه شورای پژوهشی تصویب شد:

برگزاری همایش «میراث فرهنگی و استمرار هویت تمدنی ایرانیان»

هفدهمین جلسه شورای پژوهشی پژوهشگاه در دوره جدید، ۹ خرداد ماه، با حضور اعضای شورا تشکیل شد. در این جلسه ضمن ارزیابی عناصر مؤثر در شکل‌گیری، پایداری، ثبات و بقای یک تمدن، ایده «تمدن نوین اسلامی» و اجزاء و مؤلفه‌های مختلف برسازنده چنین تمدنی و نقش و رسالت پژوهشگاه در این زمینه مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

اهمیت تسریع در انتشار کتابچه شیوه‌نامه پژوهشی

در ابتدای جلسه دکتر موسی نجفی، رئیس پژوهشگاه، با سلام و درود بر پیامبر گرامی اسلام (ص)، درگذشت دکتر سیدحمید طبیبیان، استاد بازنشسته پژوهشکده زبان و ادبیات پژوهشگاه و درگذشت تعدادی از هموطنان را در حادثه فروریختن ساختمان در آبادان تسلیت گفت. در ادامه دکتر نجفی با اشاره به ضرورت انتشار شیوه‌نامه پژوهشی جدید پژوهشگاه با توجه به برنامه‌های سایر مراکز و مؤسسات علمی در تدوین برنامه‌های مشابه، اظهار امیدواری کرد: با توجه به آماده‌شدن مقدمه و سایر پیوست‌های موردنیاز برای انتشار کتابچه و بهره‌برداری اعضای هیأت علمی پژوهشگاه از آن، تسریع در انتشار کتابچه شیوه‌نامه پژوهشی با عنوان «بازطراحی شیوه‌نامه پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (با رویکرد تحول در پژوهش‌های علوم انسانی)»، علاوه بر آنکه موجب می‌شود حقوق معنوی پژوهشگاه در این موضوع حفظ شود، به‌نوعی قدردانی از زحمات دست‌اندرکاران تدوین این شیوه‌نامه نیز است.

تسلیت و گرامی‌داشت یاد استاد فقید پژوهشگاه، دکتر سیدحمید طبیبیان

سپس دکتر علیرضا شعبانلو، رئیس پژوهشکده زبان و ادبیات پژوهشگاه، نیز ضمن گرامی‌داشت یاد و نام دکتر سیدحمید طبیبیان و آرزوی رحمت و غفران الهی برای این استاد فقید، درگذشت این استاد را به خانواده ایشان و پژوهشگاه تسلیت گفت. دکتر شعبانلو با اشاره به نگارش آثار علمی برجسته و ماندگار دکتر طبیبیان، اشتیاق به تحقیق و پژوهش، تسلط بر زبان و ادبیات فارسی و عربی قدیم و معاصر، انسان‌دوستی، تواضع و فروتنی و حسن خلق را بخشی از ابعاد برجسته علمی و اخلاقی وی برشمرد.

رئیس پژوهشگاه نیز درگذشت تعدادی از استادان و پژوهشگران پژوهشگاه در سال‌های گذشته را یادآور شد و ضمن آرزوی غفران و رحمت الهی برای آنان، بر اهمیت گرامیداشت یاد و نام آنان تأکید و با توجه به نظر اعضای شورا مقرر شد، برنامه‌ریزی‌های لازم برای برگزاری مراسم بزرگداشت آنان صورت گیرد.

اهمیت تشکیل گروه ترجمه به زبان‌های انگلیسی و عربی

در ادامه جلسه شورا، دکتر نجفی اهمیت فعالیت‌های بین‌المللی پژوهشگاه به‌منظور بهره‌گیری از دستاوردهای علمی محققان سایر کشورها از یکسو و معرفی دستاوردهای پژوهشگران و فعالیت‌های پژوهشگاه در سطح بین‌المللی را از سوی دیگر متذکر شد و گفت: توجه به حوزه ترجمه، اعم از ترجمه متون علمی زبان‌های انگلیسی و عربی به زبان فارسی و همچنین ترجمه آثار و پژوهش‌های فاخر زبان فارسی به زبان‌های دیگر از موضوعات مهمی است که تشکیل گروهی برای فعالیت در این حوزه را ضروری کرده است. رئیس پژوهشگاه مقدمات و برنامه‌ریزی‌های لازم برای تشکیل این گروه با حضور اعضای متخصص و مسلط به این زبان‌ها در پژوهشگاه را متذکر و با توجه به ابعاد و اهمیت این موضوع مقرر شد پژوهشگاه‌ها و مراکز مختلف پژوهشگاه، اعضای پیشنهادی خود را اعلام کنند.

تصویب برگزاری همایش «میراث فرهنگی و استمرار هویت تمدنی ایرانیان»

سپس دکتر یحیی فوزی، معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه با اشاره به مباحث جلسات گذشته شورا درباره نحوه برگزاری همایش‌ها و برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته برای برگزاری همایش‌های منبعث از پژوهش‌های پژوهشگران پژوهشگاه و ناظر به مسائل و چالش‌های کشور، موضوع برگزاری همایش «میراث فرهنگی و استمرار هویت تمدنی ایرانیان» به پیشنهاد پژوهشکده زبان‌شناسی را جهت اعلام نظر اعضای مطرح کرد. ابتدا دکتر سیروس نصراله‌زاده، رئیس پژوهشکده زبان‌شناسی، با اشاره به سوابق فرهنگ و تمدن ایران و میراث‌های کهن و باشکوه آن، اهمیت پاسداری از آنها را متذکر شد و به تشریح اهمیت برگزاری این همایش و ابعاد و ساختار علمی و اجرایی آن پرداخت. دکتر نصراله‌زاده با تشریح نقاط ضعف و قوت پژوهش‌ها و آثار غربیان به‌ویژه مستشرقان و رویکردهای آنان در توجه به موارث فرهنگی سایر کشورها از جمله ایران، بر لزوم حفظ یکپارچگی تاریخ چندهزارساله تمدنی و فرهنگی ایران و ضرورت و اهمیت معرفی رویکردهای مختلف در جهت حفظ این میراث فرهنگی کهن و باستانی و جلوگیری از رنگ باختن آن تأکید کرد. اعضای شورا نیز با تصریح بر اهمیت این موضوع و ضرورت توجه به تمایز ابعاد حقوقی موضوع حفظ و جلوگیری از غارت میراث‌های فرهنگی، پیشنهادهای خود را در زمینه اصلاح و تدقیق موضوع برگزاری همایش براساس مسئله‌محوری آن و محورهای همایش مطرح کردند. بر این اساس مقرر شد موضوعاتی همچون رویکردها و ابعاد مختلف مطالعات شرق‌شناسان در آثار فرهنگی ایران؛ نحوه مواجهه غربیان با میراث‌های تمدنی ایرانیان؛ اهمیت آثار فرهنگی حوزه خلیج فارس، معرفی آثار فرهنگی ایرانیان در سایر کشورها و ... در محورهای همایش مورد توجه قرار گیرد.

بررسی مفاد آیین‌نامه پیشنهادی ارتقاء اعضای هیأت علمی

در ادامه جلسه دکتر دالوند، دبیر هیأت ممیزه پژوهشگاه، با اشاره به برگزاری همایش «سنجش و ارزیابی آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها» در مآسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در تاریخ سوم خردادماه سال جاری و طرح مسائل مختلف از سوی صاحب‌نظران و شرکت‌کنندگان در این همایش، گفت: در این همایش ابعاد مختلف آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها مورد بررسی و نقاط ضعف و قوت آن از جنبه‌های مختلف مطرح شد. دکتر دالوند توجه به تنوع فعالیت‌ها، رعایت عدالت در ارزیابی و امتیازدهی به فعالیت‌ها؛ توجه به استعدادها، الزام به انجام فعالیت‌های مختلف و ... را از جمله محورهای مهم مورد توجه فعالان حوزه ارتقاء اعضای هیأت علمی برشمرد. دبیر هیأت ممیزه پژوهشگاه با تشریح اقدامات صورت‌گرفته به‌منظور اصلاح آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیأت علمی و تدوین آیین‌نامه‌ای متناسب با فعالیت اعضای هیأت علمی مراکز پژوهشی حوزه علوم انسانی؛ بر رعایت و توجه به مسائل مختلف مهم طرح شده در این همایش در آیین‌نامه پیشنهادی تأکید کرد. سپس جدول پیشنهادی کلیات امتیاز فعالیت‌های علمی پژوهشی برای ارتقاء در آیین‌نامه پیشنهادی دبیرخانه هیأت ممیزه مورد بررسی اعضای شورا قرار گرفت و با توجه به مباحث و مسائل طرح شده در جلسات گذشته شورا، پیشنهادها و نکات اصلاحی موردنظر اعضای شورا مطرح شد.

بر این اساس مقرر شد اصلاحات لازم در محورهای مختلف از جمله توجه به تنوع فعالیت‌ها و دستاوردهای پژوهشی؛ رفع انحصار از بندهای وتویی و تغییر حداقل و حداکثر امتیاز لازم متناسب با انواع فعالیت‌های پژوهشی؛ اصلاح شیوه امتیازدهی به طرح‌های کاربردی متناسب با رشته‌های علوم انسانی و ... در پیش‌نویس آیین‌نامه پیشنهادی صورت گرفته و بررسی آن در جلسات آتی شورا ادامه یابد.

ایده «تمدن نوین اسلامی» و لزوم بررسی مؤلفه‌های آن

بخش پایانی جلسه شورا، با حضور دکتر اشرف بروجردی، عضو هیأت علمی پژوهشکده مطالعات اجتماعی پژوهشگاه به طرح مسئله علمی پیشنهادی وی اختصاص داشت. دکتر بروجردی پس از سلام و تسلیت درگذشت تعدادی از هم‌وطنان در فاجعه فرورختن ساختمانی در آبادان، با قدردانی از فرصت در نظر گرفته شده برای طرح موضوع پیشنهادی اعضای هیأت علمی پژوهشگاه در جلسه شورای پژوهشی، به‌عنوان مقدمه بحث خود گفت: دکتر نجفی در مراسم تودیع و معارفه خود، مسئله ساختن تمدن نوین اسلامی را مطرح کرد که با توجه به اهمیت و ابعاد مختلف این موضوع و مسائلی که در این باره می‌تواند قابل طرح باشد، مقرر شد؛ فرصتی برای طرح بحث در اختیار بنده قرار داده شود. این عضو هیأت علمی پژوهشگاه با اشاره به ضرورت و اهمیت شکل‌گیری فضای گفت‌وگو و تساهل و تسامح در طرح مباحث علمی در مراکز علمی از جمله پژوهشگاه، ادامه داد: همان‌طور که در روایات مختلف ائمه اطهار علیهم‌السلام از جمله روایت منصوب به امام صادق (ع) تأکید شده است که رأی درست، در عرضه کردن دیدگاه‌های مختلف بر یکدیگر و ضمن مباحثه و مجادله پیرامون یک موضوع آشکار می‌شود، ضرورت دارد ابعاد و نقاط ضعف و قوت یک مسئله از دیدگاه‌های مختلف مورد نقد و بررسی قرار گیرد تا به جوانب مختلف آن توجه شود. وی متذکر شد: ایده برساختن تمدن نوین اسلامی، ایده‌ای زمان‌بر و نیازمند صرف سال‌های متمادی است و اساساً شکل‌گیری تمدن در یک جامعه ارتباط عمیق و گسترده‌ای با وجوه و مسائل و لایه‌های مختلف آن جامعه همچون اعتقادات و مذاهب، قومیت‌ها و گروه‌های اجتماعی و ... موجود در آن جامعه دارد. بر این اساس علاوه بر اینکه در ساختن تمدن نوین اسلامی، که ظاهراً در اینجا با توجه به رویکرد ایدئولوژیک از منظر مذهبی خاص یعنی شیعه مطرح شده است، باید به مذاهب و فرقه‌های مختلف دینی مختلف حاضر در کشور توجه شود.

دکتر بروجردی ادامه داد: همچنین ضرورت دارد مشخص شود که آیا منظور از برساختن چنین تمدنی فقط در ایران است یا سایر کشورهای اسلامی را نیز در بر می‌گیرد. این عضو هیأت علمی پژوهشگاه با ضروری دانستن معرفی مؤلفه‌های برسازنده این تمدن از منظر دکتر نجفی، گفت: فراگیری و نحوه پیشبرد این ایده منحصر به دانش نوشتاری نیست و ضرورت دارد به مبانی علمی و تکنولوژیکی به‌ویژه در ارتباط با مقطع زمانی حاضر نیز توجه شود و جایگاه هنرهای متنوعی همچون ادبیات، موسیقی، شعر و ...، که از مؤلفه‌های تمدن اسلامی هستند، در این ایده مشخص شود.

دکتر بروجردی با اشاره به تجربه کشور چین در فراگیر کردن ایده‌های خود پس از کنار گذاشتن نگاه‌های ایدئولوژیک حاکم بر آن کشور، اهمیت توجه به ادبیات مشترک و فراگیر در عرصه بین‌الملل در به‌کاربردن موضوعاتی همچون توسعه را متذکر شد، و به‌نظر دکتر زرین‌کوب در اهمیت تسامح و تساهل به‌عنوان یکی از زیرساخت‌ها و محورهای اساسی شکل‌گیری یک تمدن اشاره کرد. وی گفت: رسالت و مأموریت پژوهشگاه در تحقق ایده تمدن اسلامی می‌تواند این باشد که به‌عنوان نهادی فعال و مهم در عرصه علوم انسانی کشور، با طرح این موضوع و بررسی و پژوهش درباره سطوح و لایه‌های مختلف آن با حضور نظریه‌پردازان و چهره‌های علمی کشور، راه‌گشا و خط‌مشی‌دهنده به مدیران و مسئولان کشور باشد. دست‌یابی به اهداف در نظر گرفته شده در برنامه‌های مختلف توسعه کشور، با بسترسازی و حفظ سرمایه‌های کشور از جمله نخبگان و اندیشمندان با هر گرایش و سلیقه سیاسی محقق خواهد شد و پیشرفت و قدرت حکومت‌های مسلمان در صدر اسلام و بعد از آن همچون عباسیان، فاطمیان و ... نیز براساس حضور و مشارکت همه گرایش‌ها و مذاهب مختلف دینی و قومی اعم از مسیحیان، یهودیان و ... در حکومت بود.

دکتر بروجردی با جمع‌بندی سخنان خود تأکید کرد: پایداری، ثبات و بقای یک تمدن، در فراگیری و پذیرش همه اعضا و آحاد یک جامعه است و ضرورت دارد علاوه بر توجه به ابعاد و لایه‌های مختلف مؤلفه‌های برسازنده تمدن نوین اسلامی، از نگاه یک‌جانبه و ایدئولوژیک مبتنی بر مذهبی خاص دوری کرد و پژوهشگاه می‌تواند با فراهم آوردن فرصت تبادل‌نظر و گفت‌وگوی پژوهشگران و صاحب‌نظران مختلف داخل و خارج از پژوهشگاه، نقش و رسالتی مهم در این زمینه داشته باشد.

ایران با انقلاب اسلامی می‌تواند فضای تمدنی جدیدی را شکل دهد

سپس دکتر نجفی با اشاره به امکان طرح مسئله تمدن در ارتباط با مقاطع مختلف تاریخی ایران از جمله تاریخ ایران پیش از اسلام؛ پیش از صفویه، دوره صفویه و دوران انقلاب اسلامی و ابعاد و لایه‌های مختلف هر یک از آنها، گفت: یک تمدن با اجزاء مختلفی شامل عقلانیت؛ اخلاق؛ و ابزارهای موردنیاز آن است که می‌تواند به‌عنوان یک تمدن قابل طرح در سطح بین‌المللی مطرح شود و به‌نظر من ایران با این انقلاب می‌تواند فضای تمدنی جدیدی را شکل دهد. وی یکی از نکات مهم ناظر به بحث ابزارها را این دانست که آیا ما می‌توانیم با تمدن خودمان ابزارسازی لازم را انجام دهیم تا بتوانیم در مواجهه با سایر تمدن‌ها از جمله تمدن غربی مقابله و به مسیر خود ادامه دهیم یا نه.

رئیس پژوهشگاه این مسئله را هرچند در ارتباط تنگاتنگ و نزدیک با مباحث مدیریت کشور و نقاط ضعف و قوت آن در دوره‌های مختلف انقلاب اسلامی برشمرد اما وظیفه اندیشمندان و اصحاب علوم انسانی را توجه به افق‌های عمیق‌تر و لایه‌های مختلف این موضوع از نقطه‌نظر علمی دانست تا فضای لازم برای طرح مباحث و افکار و اندیشه‌های مختلف در این زمینه ایجاد و زمینه رشد و تعالی اندیشه‌ها و ارتقاء ایده‌های مختلف فراهم شود.

در بخش پایانی نشست نیز اعضای شورا ضمن طرح دیدگاه‌های خود درباره مسائل مطرح شده، بر برگزاری نشست‌ها و برنامه‌های مختلفی با محوریت گفت‌وگوهای انتقادی پیرامون چیستی تمدن نوین اسلامی با رویکردی علمی و به دور از نگرش‌های سیاسی، در جهت بررسی ابعاد مختلف موضوع تأکید کردند.

در هجدهمین جلسه شورای پژوهشی صورت پذیرفت:

تصویب برگزاری همایش «نظم جدید بین الملل، بحران اوکراین و جایگاه جمهوری اسلامی»

هجدهمین جلسه شورای پژوهشی پژوهشگاه، ۳۰ خرداد ماه، با حضور اعضای شورا تشکیل شد. در این جلسه ضمن اهداء نسخه‌ای از کتابچه شیوه‌نامه پژوهشی پژوهشگاه به اعضای شورا، بر اهمیت تسریع در تدوین آیین‌نامه پیشنهادی ارتقای اعضای هیأت علمی متناسب با فعالیت اعضای هیأت علمی مراکز پژوهشی حوزه علوم انسانی تأکید شد.

انتشار کتابچه شیوه‌نامه پژوهشی

در ابتدای جلسه دکتر موسی نجفی، رئیس پژوهشگاه، با سلام و درود بر پیامبر گرامی اسلام صلّٰ علیہ و آلہ و سلم و اهل بیت علیہم السلام و خوشامدگویی به اعضای شورا، از انتشار کتابچه شیوه‌نامه پژوهشی پژوهشگاه با عنوان «بازطراحی شیوه‌نامه پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (با رویکرد تحول در پژوهش‌های علوم انسانی)»، و تقدیم نسخه‌هایی از آن به دکتر زلفی‌گل، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و دکتر سلیمانی، رئیس مرکز هیأت‌های امناء و هیأت‌های ممیزه وزارت علوم خبر داد. دکتر نجفی با اشاره به اهمیت تدوین این شیوه‌نامه و برنامه‌ریزی برخی از دانشگاه‌ها و مؤسسات و مراکز پژوهشی برای تدوین آن، ثبت حق مالکیت معنوی این اثر را بسیار مهم و در جهت قدردانی از تلاش‌ها و مساعی دست‌اندرکاران مختلف تدوین آن برشمرد و اظهار امیدواری کرد با برنامه‌ریزی صورت‌گرفته شاهد تدوین هرچه سریع‌تر آیین‌نامه پیشنهادی ارتقاء اعضای هیأت علمی مراکز و مؤسسات پژوهشی حوزه علوم انسانی که در پژوهشگاه در حال انجام است، باشیم.

رئیس پژوهشگاه در ادامه با تشریح وضعیت بودجه پژوهشگاه و هزینه‌های جاری مختلف، از پیگیری‌ها و تلاش‌ها برای بهبود وضعیت بودجه پژوهشگاه خبر داد و گفت: با توجه به اختصاص کمترین بودجه در سال ۱۴۰۰ به پژوهشگاه در میان مؤسسات و مراکز پژوهشی، مشکلات و مسائل متعددی متوجه اجرایی ساختن برنامه‌های متنوع و مختلف پژوهشگاه به‌ویژه در حوزه نشر کتاب شده است که امیدواریم با جلب حمایت‌های مسئولان مختلف در وزارت علوم و سایر نهادهای ذی‌ربط و دریافت بودجه لازم، بتوانیم فعالیت‌های مختلف همچون نشر کتاب‌های اعضای هیأت علمی پژوهشگاه را تسریع نماییم.

سپس دکتر عبدا... قنبرلو، معاون اداری، مالی و مدیریت منابع پژوهشگاه نیز با اشاره به هزینه‌های مختلف ضروری پژوهشگاه و تدوین بودجه انقباضی متناسب با برنامه‌های مختلف برای پژوهشگاه همچون سایر دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، اظهار امیدواری کرد، با پیگیری‌های صورت‌گرفته، بتوان ضمن تقویت و بهبود شرایط مالی، محدودیت‌های ایجاد شده در بخش‌های مختلف را رفع و ضمن تسویه بخشی از معوقات و دیون پژوهشگاه، امکان اداره هرچه بهتر امور پژوهشگاه و انجام برنامه‌های مختلف فراهم شود.

تشریح امکانات رفاهی - ورزشی فراهم شده برای استفاده اعضای پژوهشگاه

در ادامه جلسه دکتر سیدرضا حسینی، معاون کاربردی‌سازی علوم انسانی و فرهنگی پژوهشگاه به تشریح بخشی از اقدامات صورت گرفته در حوزه تأمین امکانات رفاهی برای اعضای پژوهشگاه پرداخت. دکتر حسینی با اشاره به پیگیری‌های صورت گرفته برای بهره‌مندی اعضای پژوهشگاه از امکانات ورزشی نهادها و مراکز مختلف، از برگزاری جلسه با مسئولان یکی از استخرهای تهران برای استفاده اعضای پژوهشگاه از آن با تخفیف مناسب و اختصاص سانس ویژه برای آقایان پژوهشگاه خبر داد. معاون کاربردی‌سازی علوم انسانی و فرهنگی پژوهشگاه همچنین با تشریح توافق صورت گرفته برای استفاده اعضای پژوهشگاه از خدمات سالن‌های چندمنظوره سازمان ورزش شهرداری تهران و شرکت راهیان سلامت (شامل استخر، سونا، جکوزی، و سالن بدنسازی)، گفت: با توجه به حمایت‌های مسئولان پژوهشگاه مقرر شده است، ۵۰ درصد از هزینه نهایی را اعضاء و ۵۰ درصد باقی‌مانده نیز به شکل‌های مختلف از طرف پژوهشگاه تأمین شود. دکتر حسینی با اشاره به ارسال اطلاعیه‌های مختلف از طریق سامانه‌های پژوهشگاه برای ارسال درخواست ثبت‌نام متقاضیان، از اعضای شورا برای بهره‌مندی از این امکانات دعوت به عمل آورد.

تصویب برگزاری همایش «نظم جدید بین‌الملل، بحران اوکراین و جایگاه جمهوری اسلامی»

در ادامه جلسه دکتر یحیی فوزی، معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه با اشاره به دستور جلسه مقرر شورا موضوع پیشنهاد برگزاری همایش «نظم جدید بین‌الملل، بحران اوکراین و جایگاه جمهوری اسلامی» توسط پژوهشگاه مطالعات سیاسی، روابط بین‌الملل و حقوق، موضوع را جهت اعلام نظر اعضاء مطرح کرد. ابتدا دکتر محمدعلی فتح‌اللهی، رئیس پژوهشگاه مطالعات سیاسی، روابط بین‌الملل و حقوق، با تشریح اهمیت برگزاری این همایش با توجه به بیانات اخیر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) درباره لزوم توجه به ابعاد و لایه‌های عمیق‌تر بحران اوکراین و تبیین جایگاه ایران در چارچوب شکل‌گیری نظم جدید جهانی و نیز احساس عمومی موجود در کشور در این رابطه، گفت: تجربه این بحران در دهه سوم از هزاره سوم و شکل‌گیری تنش میان روسیه و اوکراین بعد از درخواست این کشور برای الحاق به اتحاد ناتو، پیامدها و نتایج پیدا و پنهان مهمی در جهان دارد که به نظر می‌رسد، آغاز عصر گذار به ساختار متفاوتی در صحنه بین‌الملل و شکل‌گیری مناسبات بین‌المللی و منطقه‌ای جدیدی باشد. دکتر فتح‌اللهی ضرورت حضور و نقش‌آفرینی سخت‌افزاری و نرم‌افزاری همه کشورها از جمله ایران در این نظم جدید را یادآور و پیچیدگی‌ها و دشواری‌های تأمین منافع و امنیت کشور را با توجه به سیاست‌های استقلال‌طلبانه کشور در مقابل قدرت‌های غرب و شرق متذکر شد. رئیس پژوهشگاه مطالعات سیاسی، روابط بین‌الملل و حقوق با تشریح ساختار علمی و اجرایی همایش و مؤسسات و نهادهای مشارکت‌کننده در برگزاری آن، اظهار امیدواری کرد بتوان با برگزاری پیش‌نشست‌های مختلف، زمینه برگزاری همایش را در اوایل بهمن‌ماه جاری فراهم کرد.

سپس اعضای شورا با تأکید بر اهمیت این موضوع و لزوم توجه به ابعاد مختلف این بحران و تصویب برگزاری آن، پیشنهادهای خود در زمینه اصلاح عنوان همایش و توجه به مسائلی نظیر حساسیت‌های مختلف پدید آمده در جامعه مبنی بر تمایل کشور به قدرت‌های شرقی مطرح کردند. همچنین در خصوص محورهای همایش بر توجه به موضوع آگاهی اجتماعی و نقش رسانه‌ها تأکید شد.

تصویب برنامه‌های پیشنهادی جدید اعضای هیأت علمی

در ادامه جلسه دکتر مهدی معین‌زاده، مدیر پژوهشی پژوهشگاه با اشاره به تصویب برنامه‌های پژوهشی انفرادی نوع الف اعضای هیأت علمی و انجام مراحل لازم در پژوهشگاه‌ها و مراکز یا طرح در کمیسیون منتخب شورای پژوهشی، عناوین و مجریان برنامه‌های پژوهشی را قرائت کرد و اعضای شورا با تنفیذ برنامه‌های پژوهشی پیشنهادی موافقت کردند.

بررسی مفاد آیین‌نامه پیشنهادی ارتقاء اعضای هیأت علمی

در ادامه جلسه دکتر دالوند، دبیر هیأت ممیزه پژوهشگاه، با اشاره به مباحث پیشین جلسات شورا درباره اصلاح آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیأت علمی و تدوین آیین‌نامه‌ای متناسب با فعالیت اعضای هیأت علمی مراکز پژوهشی حوزه علوم انسانی، مدل‌های مختلف ممکن برای احتساب امتیاز فعالیت‌های متنوع پژوهشی را تشریح کرد. دکتر دالوند با خاطرنشان ساختن لزوم توجه به سیاست‌گذاری برای جهت‌دهی به پژوهش‌ها متناسب با مأموریت‌های تعیین شده از نهادها و مراجع بالادستی یا توجه به مسائل پژوهشی اعضای هیأت علمی برآمده از چالش‌ها و آسیب‌های اجتماعی، جدول اصلاح شده پیشنهادی کلیات امتیاز فعالیت‌های علمی پژوهشی برای ارتقاء در آیین‌نامه پیشنهادی دبیرخانه هیأت ممیزه را در اختیار اعضا قرار داد.

اعضای شورا نیز ضمن بررسی و تبادل نظر درباره ابعاد مختلف امتیازات در نظر گرفته شده برای بندها و مفاد مختلف، نکات مبهم موجود در جدول پیشنهادی را یادآور و پیشنهادهای و نکات اصلاحی مختلفی را از جمله ضرورت اصلاح شیوه امتیازدهی به‌ویژه در مورد تعیین حداقل و حداکثر امتیازهای لازم در بندهای مختلف مانند کتاب، مقاله و طرح پژوهشی؛ احصاء فعالیت‌های مختلف مرتبط با ترویجی‌سازی علوم انسانی؛ و ... مطرح کردند.

با توجه به مباحث و مسائل طرح شده در جلسه شورا، مقرر شد اصلاحات لازم در پیش‌نویس آیین‌نامه پیشنهادی اعمال و بررسی آن در جلسه آتی شورا ادامه یابد.

بررسی پیوست‌های اجرایی پیشنهادی شیوه‌نامه پژوهشی در بخش طرح‌های گروهی

در بخش پایانی جلسه شورا، دکتر یحیی فوزی، معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه، با اشاره به تشکیل جلسات مختلف و بررسی پیشنهادهای دریافت و تدوین شده در مورد پیوست اجرایی شیوه‌نامه پژوهشی مرتبط با بخش طرح‌های گروهی، گفت: با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی دقیق و مناسب برای اجرای طرح‌های گروهی و میان‌رشته‌ای، که می‌توانند افق روشن و نوینی پیش‌روی ساختارهای علمی و فعالیت‌های تحقیقاتی پژوهشگاه ترسیم کنند، این ضرورت وجود دارد که ابعاد مختلف اجرای این طرح‌ها تصریح و وضوح بیشتری پیدا کند. معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه مشخص کردن مسئول اجرای طرح؛ تعداد مجریان و تخصیص امتیازات آنان؛ نحوه مشارکت اعضای هیأت علمی در این طرح‌ها؛ ایجاد مشوق‌های لازم برای ترغیب اعضای هیأت علمی به انجام طرح‌های مشترک و میان‌رشته‌ای؛ دستاوردهای مختلف اجرای این طرح‌ها و اهداف و پیامدهای آنها را از ابعاد مختلف و مهم در اجرای این طرح‌ها برشمرد.

سپس با بررسی دو پیشنهاد تدوین شده برای اجرایی ساختن این طرح‌ها توسط اعضای شورا، دیدگاه‌ها و پیشنهادات اعضا درباره نقاط ضعف و قوت آنها مطرح و با توجه به ابعاد و جوانب مختلف موضوع، مقرر شد برنامه‌های پژوهشی گروهی پیشنهادی در جلسات آتی شورا مطرح و در مورد هر یک به‌صورت مستقل تصمیم‌گیری لازم صورت گیرد.

مصاحبه با دکتر نیلی:

شورای متون چگونه می‌تواند مسیر تحول علوم انسانی را هموار سازد؟

نقد پشت درهای بسته منجر به هیچ تحولی نخواهد شد

«شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی» به‌عنوان نهادی با سابقه ۲۷ ساله در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی که با رویکرد تقویت تفکر انتقادی در بدنه علوم انسانی و نقد وضعیت موجود علوم انسانی تأسیس شده است، از تأثیرگذارترین نهادها در فضای علوم انسانی کشور است. به جهت اهمیت این شورا و با توجه به تغییر و تحول‌های شورا پس از شروع دوره ریاست جدید پژوهشگاه، برای اطلاع از اهداف و چشم‌انداز جدید آن با دکتر محمدحسن نیلی، به‌عنوان نماینده رئیس پژوهشگاه در شورای بررسی کتب و متون علوم انسانی گفت‌وگو کرده‌ایم. دکتر نیلی در این مصاحبه با تأکید بر این که نقد متون علوم انسانی باید در حوزه عمومی صورت بگیرد، به برنامه جدید شورا در نقد کتب تراز و جریان‌ساز اشاره کرد که مشروع آن از نظر می‌گذرد.

✳ بعد از تغییر ساختار پژوهشگاه و همین‌طور تغییر ریاست پژوهشگاه به‌نظر ضروری می‌رسد که با حضرت‌عالی به‌عنوان نماینده رئیس پژوهشگاه در دبیرخانه شورای بررسی کتب و متون علوم انسانی گفت‌وگویی داشته باشیم تا هم خوانندگان مصاحبه در جریان فعالیت‌ها، تحولات و برنامه‌های این دبیرخانه قرار بگیرند و هم اعضای پژوهشگاه و محققین خارج از پژوهشگاه با شما آشنایی پیدا کنند. در ابتدا اگر معرفی‌ای از خودتان، سوابق علمی و اجرایی‌تان داشته باشید، ممنون می‌شویم.

- بسم الله الرحمن الرحيم، با تشکر از شما؛ این فرصت برای بنده و همکاران گرامی بنده در دبیرخانه شورای بررسی متون هم مغتنم است، چون زمان زیادی بود که قصد داشتیم کارهایی که در شورا انجام می‌شود را به همکاران در پژوهشگاه و همچنین استادان و بزرگوارانی که در بخش‌های مختلف شورای بررسی متون فعال بودند، اطلاع‌رسانی کنیم، اما این فرصت پیش نمی‌آمد.

از باب معرفی که فرمودید، بنده محمدحسن نیلی، فارغ‌التحصیل دوره دکتری فلسفه علم و فناوری از پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی هستم. از آبان‌ماه که حکم خود را از آقای دکتر نجفی به‌عنوان نماینده رئیس در شورای بررسی متون دریافت کردم، به امور مربوط به شورا می‌پردازم. البته شخصاً از قبل اصولاً درگیر مسئله علوم انسانی بوده و رشته و رساله‌ام را نیز با همین دغدغه انتخاب و تعریف کرده بودم. به‌علاوه پیش از این در شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای مدیریت تحول علوم انسانی در ستاد نقشه جامع علمی کشور، عضو و نقش‌آفرین بودم و فعالیت‌های مدیریتی و پژوهشی دیگری نیز در دانشگاه شریف در زمینه علوم انسانی و نسبت آن با توسعه داشته‌ام.

دکتر نجفی به واسطه موقعیت شورای بررسی متون به بنده لطف داشتند و از من خواستند که این مسئولیت را بر عهده بگیرم و من هم آگاهانه پذیرفتم تا ان شاء الله بتوانیم به توفیق الهی و با کمک دیگر اصحاب این عرصه در تحول علوم انسانی و پیشرفت کشور و انقلاب نقش آفرین باشیم.

*** با توجه به توضیحاتی که فرمودید و با نظر به سوابق شما و هدفی که از حضور شما در شورا تعریف شده است، به نظر شما شورای بررسی متون چه جایگاهی در پیشبرد و تحول علوم انسانی در کشور دارد؟**

- در ابتدا قبل از اینکه بخواهیم از جایگاه شورای بررسی متون در وضعیت توسعه و تحول علوم انسانی در کشور صحبت کنیم باید تحلیلی از وضعیت علوم انسانی در ایران داشته باشیم و اینکه چه اتفاقی در این عرصه در حال روی دادن است. علوم انسانی در کشور ما از مسائل زیادی رنج می برد و به نحوی نتوانسته است موقعیت خودش را پیدا کند. اما اگر بخواهیم روی نقاط اصلی مسئله علوم انسانی متمرکز شویم، یکی از مهمترین نکات اصلی در این عرصه این است که در بسیاری از موارد پژوهشگران حوزه علوم انسانی وارد مسائل اصلی این حوزه نمی شوند یعنی به نحوی با فاصله درگیر مسائل علوم انسانی می شوند. باید گفت، با در نظر گرفتن مباحثاتی که در عرصه علوم انسانی در دنیا برقرار است و اتفاقاتی که در حال رخ دادن است، ما با وجود سنت تاریخی مان و رویکرد خاصی که در سنت تاریخی خودمان در مورد انسان و تأمل در مورد انسان داریم، نتوانستیم جایگاه درستی برای خودمان پیدا کنیم و همواره گویی با ترس یا با بی اعتنایی با مسئله علوم انسانی مواجه شدیم.

*** ممکن است درباره این گزاره که «علوم انسانی در کشور ما از مسائل زیادی رنج می برد»، بیشتر توضیح دهید؟**

برای نمونه، یکی از مشکلات ما در علوم انسانی این است که غیر از تعدادی از استادان برجسته، بسیاری از اصحاب علوم انسانی، «کتاب های اصلی علوم انسانی» را نخوانده اند یا از بسیاری جهت گیری های متفاوت که در دنیا ذیل مسائل مختلف علوم انسانی شکل گرفته است، اطلاع کافی ندارند. از طرفی گاهی یک جریان در علوم انسانی به شدت رشد می کند و جریان های مقابل و جریان هایی که با آن گفت و گو می کنند، نادیده گرفته می شوند. مسئله دیگر فاصله زبانی است؛ از آنجا که معمولاً محققین ما فقط با زبان انگلیسی آشنا هستند، طبیعتاً بیشتر مباحثاتی که در حوزه انگلیسی زبان در علوم انسانی مطرح است، دیده می شود و بسیاری از مباحثاتی که در زبان های دیگر اتفاق می افتد، دیده نمی شود. از حیث دیگری ما در این زمینه در ارتباطات منطقه ای نیز ضعف داریم. یعنی در مورد گفت و گو هایی که در بحث های مربوط به منطقه و جهان اسلام در حال رخ دادن است از قوت کافی برخوردار نیستیم. این وضعیتی است که می توان گفت، حاصل آن این است که در علوم انسانی دیدگاه تازه ای شکل نمی گیرد و دلیل آن مسئله نداشتن نیست، اتفاقاً ما پر از مسئله ایم و محقق قابل هم در این عرصه فراوان داریم؛ اما ورود به مباحث علوم انسانی مدخلی می خواهد، همچون دریایی که باید با قایقی خود را به میانه آن برسانی و برای خودت راهی پیدا کنی و ما قطعاً راه داریم؛ ایده هایی که در سنت تاریخی مان در گفتمان انقلاب و در مواجهه با مسائل انسانی-اجتماعی داریم، آن قدر بدیع، غنی و مولد هستند که بتوانند به مباحثات تازه منجر شوند.

به نظر می رسد در دنیا برای این چهارچوب، مدخل هایی پیدا می کنند که معمولاً به آن بازخوانی انتقادی یا محققانه کتاب می گویند. بازخوانی انتقادی ای که اعتبارش تضمین شده است، راهی برای این است کسی که وارد این عرصه می شود بداند کجا می رود. گویی یک تصویر هوایی از ماجرا پیدا کند و بداند الان کجاست و کجا می خواهد برود. در ایران خیلی از اوقات اصحاب علوم انسانی ما از داشته های خودمان بی خبرند، چون زمینه آن پیش نیامده که کتاب های خودمان را بخوانند. Book Review از این کتاب ها راهی است برای بازگشت به سنت خودمان و پیدا کردن راه تازه از آن.

جایگاه شورای بررسی متون از همین حیث مهم و حساس است، یعنی اگر شورای بررسی متون به رسالت خودش پردازد و بتواند مدخل ورودی پژوهشگران، استادان، محققین و دانشجویان به مباحث حوزه علوم انسانی را به نحو تضمین شده فراهم کند، مسیر مهمی را برای تحول علوم انسانی هموار کرده است و ما از این حیث برای ارتقاء و تحول علوم انسانی باید به جایگاه شورای بررسی متون توجه ویژه کنیم.

مخصوصاً با توجه به اینکه نهاد شورای بررسی متون با اینکه در پژوهشگاه قرار دارد اما یک نهاد فرایژه‌شناسی است، چرا که شبکه‌ای از پژوهشگران، استادان و محققان در سراسر کشور با شورای بررسی متون مرتبند و از این حیث یک نهاد مدنی در اینجا شکل گرفته است که اگر به وظایف و اقتضائات اصلی خودش عمل کند می‌تواند خیلی مؤثر باشد.

* با توجه به توضیحات شما در مورد رسالت و فعالیت‌های شما، ارزیابی شما از فعالیت‌های پیشین شما چیست؟

- شورای بررسی متون یک نهاد نسبتاً سابقه‌دار در میان نهادهای مربوط به حوزه علوم انسانی پس از انقلاب است. ما شورای تحول علوم انسانی را داریم که از حدود سال ۱۳۸۸ در شورای عالی انقلاب فرهنگی شکل گرفت، اما سابقه شورای بررسی متون به دهه هفتاد باز می‌گردد و از قضا خیلی هم مورد توجه بوده است. در این سال‌ها شما دو دیدار با رهبر معظم انقلاب داشته‌اید. (سال‌های ۸۵ و ۹۰) شما یک نهاد ریشه‌دار و مؤثر در فضای علوم انسانی است. یکی از ویژگی‌هایش هم همین است که با شبکه مهمی از استادان مرتبط است و امور را در حوزه نقد طرح می‌کند.

از آنجا که شورای بررسی متون در نیمه دهه هفتاد شکل گرفته است، بر اساس موقعیت آن زمان، اقتضائاتی را دنبال می‌کرده است. مهمترین هدف شما کتب درسی علوم انسانی بوده است، یعنی تمرکز بر کتاب‌های درسی دانشگاهی بوده است و در مرتبه بعد بعضاً بر کتاب‌های پژوهشی، کتب تراز و جریان‌ساز و حتی کتب عامه‌پسند در علوم انسانی یا کتاب‌های درسی مدارس نیز توجه شده است. در تصور آن زمان و گفتمان حاکم بر تحول علوم انسانی که پس از انقلاب مورد توجه بوده است، تحول علوم انسانی را بیشتر از طریق تحول برنامه درسی دنبال می‌کردند. یعنی ایده‌آل این بود که با تغییر برنامه درسی، تحول علوم انسانی و تربیت دانشجویان اتفاق می‌افتد، اما به تدریج هم نقص این دیدگاه روشن شد و هم امکان آن از بین رفت. یعنی در حال حاضر وضعیت علوم انسانی در کشور به گونه‌ای نیست که یک نهاد، کتاب درسی منتشر کند یا به نحو از پیش تعیین شده‌ای کتاب‌ها معلوم باشد، بلکه منابع درسی خیلی استفاده‌محور است و نمی‌توان کتاب‌های مشخص و ناشر مشخص تعیین کرد؛ مثلاً آن‌طور که قبلاً انتشارات سمت چنین موقعیتی داشت. از طرفی چنانکه ذکر شد موضع و رسالت درستی که شورای بررسی متون با توجه به تحول علوم انسانی می‌تواند دنبال کند این است که مدخلی برای ورود به بحث‌های علوم انسانی فراهم کند.

تحول در علوم انسانی را بیشتر باید از طریق نقد و بررسی کتاب‌های تراز و جریان‌ساز دنبال کرد تا کتب درسی. در این مسیر، نقد جریان، نقد گفتمان و نقد تجمیعی آثار نیز خواهیم داشت. در واقع کتب درسی خودشان بازخوانی آموزشی از آن کتب اصلی محسوب می‌شوند. یعنی اگر بخواهیم کتب درسی را نقد و بررسی کنیم، حداکثر یک کار درجه سه و حتی درجه چهار و با فاصله انجام داده‌ایم. در نتیجه، ایرادی که به گذشته وارد می‌شود این است که برای هدف تحول علوم انسانی بر برنامه درسی و کتاب‌های درسی تمرکز کرده بودند، در حالی که به جای آن باید بر کتب اصلی و تحول آفرین متمرکز می‌شدند. البته این‌طور نیست که اصلاً این توجه نشده باشد و توجه به کتب تراز هم بوده است، اما با توجه به سنت و ذهنیت اصحاب این عرصه عملاً خروجی متمرکز بر کتب تراز نبوده و لذا فعالیت‌ها بدون توجه به حوزه عمومی بوده است.

* پس شما در دوره جدید فعالیت شورای بررسی متون، به حوزه عمومی توجه ویژه خواهید داشت؟

بله، می‌توان گفت یکی از ایرادات اصلی وارد به شما در دوره قبل کم‌توجهی به حوزه عمومی بوده است، یعنی مخاطب این کاری که با نقد و بازخوانی کتاب در حوزه علوم انسانی انجام می‌دهیم، کیست؟ مخاطب باید حوزه عمومی نخبگان علوم انسانی باشد و نه صرفاً نویسنده یا ناشر یک کتاب. بسیاری از ارزیابی‌های کتاب‌هایی که انجام شده است، در دسترس عموم علاقه‌مندان در حوزه عمومی نیست که بتواند جریان نقد علمی را تقویت کند. یعنی ما انبوهی از داشته‌های دانشی در این عرصه داریم که دسترسی به آن ممکن نیست و صرفاً انباشت و انبار شده است. در حالی که نقد پشت درهای بسته طبیعتاً منجر به هیچ تحولی نخواهد شد. بنابراین، یک کاستی مهم، فقدان توجه کافی به حوزه عمومی بوده است. ایرادات فنی و ساختاری مختلفی وجود داشته است. برای مثال: در مورد نسبت پژوهش‌نامه به عنوان نشریه شورای بررسی متون و ساختار شورای بررسی متون این نسبت و اتصالات می‌توانستند بهتر باشند و مانع یکسری مشکلات شوند.

* با توجه به این توضیحات شما قصد دارید چه اقداماتی در راستای ارتقاء علوم انسانی انجام دهید یا تاکنون انجام داده‌اید و این فعالیت‌ها با فعالیت‌های گذشته شورا چه نسبتی دارد و آیا فعالیت‌های گذشته را مورد توجه قرار داده‌اید؟

- در حدود شش ماهی که در شورای بررسی متون بودم، علاوه بر فعالیت‌های عادی جاری، گفت‌وگوهای مفصلی با استادان و صاحب‌نظران حوزه علوم انسانی در مورد وضعیت شورای بررسی متون داشتیم. تحلیل امروز ما از وضعیت شورای بررسی متون و نقشی که این شورا می‌تواند ایفا کند، حاصل ساعت‌ها مباحثه با استادان و تحقیق است. این کار مفصلی بود و در حال حاضر ما به جایگاه تازه‌ای از گروه‌های شورای بررسی متون رسیدیم، همچنین به تنظیم تازه‌ای از وظایف در احکام جدید رؤسا و دبیران در شورای بررسی متون رسیدیم و استادان را به شکل تازه‌ای انتخاب کردیم که هر کدام نیازمند توضیح است. برای مثال: موقعیت دبیران را از یک موقعیت اجرایی به یک موقعیت علمی تغییر داده‌ایم و در حال حاضر دبیران گروه‌های شورا همگی در عرصه فعالیت خود صاحب‌نظر بوده و دیدگاه کلان در عرصه پژوهشی خود دارند. این فعالیت و این دروازه‌بانی حوزه علوم انسانی که قرار است دبیران طراحی کنند، نیازمند یک تفوق علمی است. اگر کسی قرار باشد جریان‌ها را بشناسد و کتاب در هر عرصه معرفی کند و صاحب‌نظران هر حوزه را بشناسد، اصولاً یک کار اجرایی انجام نمی‌دهد، بلکه در حال انجام یک کار علمی سطح بالاست. این تغییر نیازمند تغییر موقعیت دبیران بود که محقق شد. البته در نهایت رؤسای گروه‌ها ناظر علمی و تأییدکننده اصلی هستند. در پژوهش‌نامه نیز در حال تدوین آیین‌نامه‌ای برای تغییر شکل داوری‌ها و ارزیابی‌ها متناسب با اهداف تازه هستیم. رایزنی‌هایی با استادان صورت گرفته است که استادان جدید وارد شورای بررسی متون شوند.

* آیا گروه‌های تخصصی شورای بررسی متون در دوره جدید، دچار تغییر و تحولاتی می‌شوند؟

یکی دیگر از تحولاتی که در این عرصه دنبال می‌کنیم، تغییر رویکرد گروه‌ها از رشته‌محوری به مسئله‌محوری است. به‌عنوان مثال: قبلاً در گروه‌ها توجه به مسائل علوم سیاسی، علم اقتصاد، فلسفه علم، علوم تربیتی و ... بود اما در رویکرد تازه‌ای که در دوره جدید دنبال شده این مسائل سیاست، اقتصاد، علم، تعلیم و تربیت و ... است که مورد توجه قرار می‌گیرد نه صرفاً موضوعات مندرج در علوم. به‌عنوان مثال: مسئله سیاست صرفاً مخصوص علوم سیاسی نیست و شامل حوزه‌هایی چون اقتصاد سیاسی، فلسفه سیاسی، جغرافیای سیاسی و ... هم می‌شود و ما نباید از این چندبعدی بودن مسائل غفلت کنیم. به‌نظر ما این رهیافت اصولاً آغاز بارور کردن علم است و این چیزی است که در احکام جدید مورد توجه بوده و در انتخاب اعضای گروه‌ها دنبال خواهد شد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
Institute For Humanities And Cultural Studies

شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی
The Iranian Council for Reviewing Books and Text on Human Sciences

صفحه اصلی

گروه‌های تخصصی

جستجو در پایگاه

پایگاه‌های مرتبط

عضویت

درباره ما

تماس با ما

ورود

کارگاه‌ها

فراخوان

فراخوان یادداشت علمی

فهرست کتابهای نقد و بررسی شده

• فهرست کتب نهایی شده گروه‌های تخصصی 13 گانه شورا

• فهرست کتب در دست بررسی گروه‌های تخصصی 13 گانه شورا

• جستجوی کتاب

گزیده جلسات و گزارش‌ها

معارفه مدیران و دبیران شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی

هراسم معارفه تعدادی از مدیران و دبیران گروه‌های تخصصی شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی، روز یکشنبه هشتم خردادماه 1401، با حضور دکتر موسی نجفی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی، برگزار شد.

روش‌شناسی تدوین نقشه راه بانکداری اسلامی در جمهوری اسلامی ایران

دوره آموزشی «درسگفتار روش‌شناسی تدوین نقشه راه نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران» توسط گروه اقتصاد شورای بررسی متون و کتب در تاریخ 4 دی ماه 1400 به صورت مجازی برگزار شد.

نشست «تأثیر فارسی‌میانه در شکل‌گیری اصطلاحات صوفیانه»

دوستان و هفتاد و چهارمین جلسه گروه زبان و ادبیات فارسی شورای بررسی متون با سخنرانی دکتر نصرالله یوزجواد با عنوان «تأثیر فارسی‌میانه در شکل‌گیری اصطلاحات صوفیانه» به صورت وینواری برگزار شد.

ضرورت همکاری میان علوم فنی و مهندسی و علوم انسانی

سخنرانی دکتر مهدی گلشنی، عضو شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی پژوهشگاه، با موضوع «فرهنگ، علوم انسانی و پیشرفت کشور» در نشست 221 این شورا روز اول مهرماه 1400، به صورت وینواری برگزار شد.

درباره شورا

عملکرد شورا

مجموعه کتب معرفی شورا

فعالیت‌های علمی اعضای شورا

کارگاه‌های تخصصی

آرشیو انتشارات شورا

آرشیو اخبار و گزارش‌ها

مجموعه اسناد علوم انسانی

پیشنهاد بررسی و نقد کتاب

سامانه نقد نقد

۱۹

به لحاظ عملیاتی نیز در مورد بحث حوزه عمومی که مطرح شد، رایزنی‌هایی برای راه‌اندازی پورتال پلاس داشتیم (پورتال علوم انسانی که از پیش داریم) تا Book Review در پورتال قرار بگیرد و بتوانیم یک سامانه عمومی و سازوکاری برای نقد و بررسی کتاب در حوزه علوم انسانی داشته باشیم. برنامه دیگری که در نظر داریم تأسیس یک نشریه علمی-ترویجی است که با اعتبار علمی به بازخوانی کتاب‌ها اختصاص پیدا کند.

در مجموع باید بگوییم در این مدت، علاوه بر دریافت گزارش‌های عملکرد سالانه گروه‌های مختلف شورا و تسویه بدهی‌های مالی تجمیع شده چندساله که وقت زیادی را صرف کرد، ما به دنبال فعالیت‌های تمهیدی نیز بودیم و تقریباً پس از چهار، پنج ماه به سمت تغییر ترکیب اعضاء و گروه‌ها حرکت کردیم، البته از استادان پیشین، نظرات آنان و نیز انباشت دانشی و ساختاری شورا در دوره‌های قبل نیز استفاده کرده و خواهیم کرد. به‌عنوان مثال: در دوره قبل از پراکندگی نقدنگاری به سازوکار مشخص تری برای نگارش نقد رسیده بودند، که بسیار آورده مهمی بوده و آن را ادامه خواهیم داد، اما این سازوکار نیز متناسب با اهداف جدید نیازمند تغییر است. نکته مهم در این زمینه آن است که هیچ‌یک از این تحولات بدون حمایت‌های فکری و مدیریتی دکتر نجفی امکان پذیر نبود. دکتر نجفی به‌عنوان یکی از متفکرین برجسته کشور در حوزه علوم انسانی در این زمینه دغدغه جدی دارند و تحول شورای بررسی متون را یکی از مأموریت‌های خودشان در ریاست پژوهشگاه می‌دانند و هم عملاً در این عرصه خیلی کمک کرده‌اند. به‌عنوان مثال: با عنایت ویژه دکتر نجفی، پرداخت معوقات شورای بررسی متون که به سه سال رسیده بود، انجام شد و کار بزرگی بود و راه را برای تحولات اساسی باز کرد. به‌علاوه این تحولات ساختاری که در شورا اتفاق افتاد نیز بدون نقطه‌نظرات راه‌گشا و همراهی ایشان با تیم جدید امکان‌پذیر نبود که لازم است همین جا از ایشان تشکر و قدردانی داشته باشیم.

*** با توجه به توضیحی که درباره صدور احکام شورا ارائه شد، اگر توضیح بیشتری در مورد مدیران، دبیران و فعالیت گروه‌ها در دوره جدید دارید بفرمایید.**

- خدا را شکر، استادان برجسته، خلاق و صاحب‌نظری در عرصه علوم انسانی دعوت ما را پذیرفته‌اند. البته استادان گذشته نیز همگی از استادان برتر عرصه علوم انسانی بودند، اما برای تحقق تغییرات در شورا نیازمند حضور استادان با ذهنیت‌های جدید بودیم. احکام در حال صدور است. در حال حاضر رؤسای شش گروه مشخص شده‌اند و برای بقیه نیز در حال رایزنی هستیم.

دکتر غلامرضا خواجه‌سروی، استاد دانشگاه علامه طباطبایی برای گروه علوم سیاسی، دکتر عادل پیغامی از دانشگاه امام صادق برای گروه اقتصاد، دکتر سیدحسین حسینی، استاد دانشگاه شریف برای گروه مطالعات علم و فناوری، دکتر محمدمهدی الشریف، استاد حقوق دانشگاه اصفهان برای گروه فقه و حقوق، دکتر حبیب‌الله بابایی عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی برای گروه تاریخ و تمدن و دکتر مجید معارف از دانشگاه تهران، برای گروه الهیات دعوت ما را پذیرفتند و رایزنی‌ها با استادان برجسته دیگری برای دیگر گروه‌ها هم در جریان است.

به‌طور کلی تلاش شده طیفی از استادان برتر از دانشگاه‌های مختلف مورد توجه واقع شوند که همگی صاحب دیدگاه و نوآور در عرصه خود هستند. در مورد دبیران هم محققین جوان و اندیشمندی در این عرصه قبول زحمت کردند؛ از جمله دکتر ابوالصالح تقی‌زاده برای گروه علوم سیاسی، دکتر علیرضا شفاء برای گروه مطالعات علم و فناوری، دکتر سیدعلی متولی امامی برای گروه تاریخ و تمدن، دکتر علیرضا بلیغ برای گروه علوم اجتماعی، سیدعلی کشفی برای حوزه مردم‌شناسی و مطالعات فرهنگی، دکتر مرتضی سلمان‌نژاد برای گروه الهیات و دوستان دیگری که همگی پژوهشگران و محققینی هستند که مجذبان در حوزه‌های علمی خود مشغول فعالیت بوده‌اند. شورای دبیران برای هم‌آهنگ کردن گروه‌ها به گفت‌وگوی علمی می‌پردازد تا آهنگ موزونی از شورای بررسی متون به گوش برسد و باوجود تفاوت موضوعی حرکت واحدی در جریان باشد. تغییری هم در گروه‌ها نسبت به وضعیت قبلی شکل گرفته است. تحول اول، همان‌طور که پیش‌تر عرض شد گروه‌ها مسئله‌محور شده است. تحول دیگر هم کوچک و چابک کردن گروه‌ها بود. گروه‌ها پیش از این حدوداً ۱۵ نفره بود و تعدد افراد مانع شکل‌گیری جلسات منسجم با خروجی‌های مفید می‌شد. ما با هدف پویایی و هدفمند کردن فعالیت‌ها، گروه‌ها را کوچک کردیم.

گروه‌ها در حال حاضر هفت نفره تعریف شده‌اند و در هر جلسه سه نفر مدعو به تناسب موضوع جلسه امکان حضور دارند. به این ترتیب انتظار داریم در جلسات و اساساً به‌طور کلی در روند تعریف‌شده برای شورای بررسی متون، کیفیت فدای کمیت نشود و با تغییر شکل گروه‌ها و تغییر موقعیت دبیران، اعضاء و تغییر در رؤسای گروه‌ها به هدف ارتقاء کیفیت و اثرگذاری بر فضای علوم انسانی کشور دست یابیم.

* از نظر شما در این مسیر جدید با چه چالش‌هایی مواجه خواهید شد؟

- چالش اولی که در حال حاضر با آن مواجهیم چالش مالی است که چالش سنگینی است. متأسفانه بودجه پژوهشگاه برای بخش‌هایی که اتفاقاً بخش‌های هدفمند و آینده‌دار هستند، مانند شورای بررسی متون یا دبیرخانه طرح اعتلاء و... کفایت نمی‌کند، با این وجود دکتر نجفی برای این منظور به ما قول‌های خوبی داده‌اند. اما فعلاً ما ناگزیریم در برخی فعالیت‌هایی که تعریف هم کرده بودیم، به‌منظور تأمین اعتبار با تأخیر کارها را پیش ببریم. اگرچه ما تلاش کردیم، هزینه‌ها را تا حد امکان کاهش دهیم. با توجه به وضعیت بودجه فعلاً در نظر داریم ده گروه را فعال کنیم. اگرچه در روند تحول برخی از گروه‌ها نیز ادغام شده‌اند. چالش دیگر ذهنیت سال‌های گذشته فعالیت شورای بررسی متون است. صدها نفر از استادانی که مستقیماً با شورای بررسی متون در ارتباط بودند، ذهنیت گذشته را دارند و باید توجه داشت که تحول در نگاه، نیاز به بازنگری و گذشت زمان است.

* علاوه بر بحث‌های تحول ساختاری که به ادغام گروه‌ها اشاره کردید، آیا تحول ساختاری دیگری هم در برنامه‌های آتی در نظر دارید که در موردش صحبت کنید؟

- یکی از مهمترین اتفاقاتی که ما به‌دنبال آن هستیم و پیش از این اشاره شد بحث پُرتال بود این به‌نحوی محور تحولی ماست. چون اگر جایی نباشد که خروجی‌های نقد دیده شود، فایده‌چندانی بر این فعالیت‌ها مترتب نیست. در نتیجه، پرتال برای ما مؤلفه‌ای محوری در برنامه تحول است. البته در این زمینه هم دچار مشکل اقتصادی هستیم. در هر صورت، به‌غیر از چالش مالی یک اقتضاء به بهره‌برداری رساندن پُرتال، اصلاح وضعیت داوری مقالات است و ما نیاز به یک سامانه داوری معتبر و چندمرحله‌ای داریم که در هر مرحله ارزیابی کیفی محتوایی جدی صورت گیرد و توجه لازم در ارزیابی کتاب‌ها، نویسندگان و فرایند داوری وجود داشته باشد. در نتیجه، برای هدف انتشار در پُرتال فرایند قبل از انتشار و نسبت آن با شورا به اصلاحات ساختاری نیاز دارد. ایرادات اتصال ساختاری پژوهش‌نامه با شورا و شبهه تعارض منافع نیز باید برطرف شود که مسائل خاص خودش را دارد.

معارفه مدیران و دبیران شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی

مراسم معارفه تعدادی از مدیران و دبیران گروه‌های تخصصی شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی، روز یکشنبه هشتم خردادماه، با حضور دکتر موسی نجفی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، برگزار شد.

دکتر نجفی در ابتدای مراسم، ضمن قدردانی از زحمات مدیران، دبیران و اعضای گروه‌های تخصصی شورا در سال‌های گذشته گفت: تأسیس شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی با نظر مساعد مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۴ از طرف شورای عالی انقلاب فرهنگی و با هدف تغییر و تحول در متون علوم انسانی به پژوهشگاه محول و شورای بررسی متون تأسیس شد که در این مدت با فراز و فرودهایی همراه بوده است.

وی افزود: فعالیت جدید گروه‌های شورای بررسی متون، پس از اتمام قرارداد مدیران و دبیران سابق که تا فروردین ۱۴۰۱ بود، صورت گرفت و شکر خدا موققات حق‌الزحمه فعالیت‌های ایشان نیز پرداخت و تسویه شد.

دکتر نجفی خاطر نشان کرد: شورای متون به‌منظور پیشرفت و تحول علوم انسانی از دریچه نقد، جزء ساختار سازمانی پژوهشگاه قرار گرفته است و ما نیز در این مدت، به بررسی دقیق گزارش فعالیت گروه‌های شورا در سال‌های گذشته پرداختیم تا بتوانیم طراحی بهتری برای ادامه کار این مرکز علمی و افزایش اثرگذاری آن داشته باشیم.

در ادامه این مراسم، دکتر محمدحسن نیلی، نماینده رئیس پژوهشگاه در شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی ضمن ارائه گزارشی از فعالیت‌های شورا در ماه‌های اخیر گفت: با انجام ساعت‌ها تحقیق، پژوهش و گفت‌وگوی علمی و با مساعدت و مشاوره با صاحب‌نظران علوم انسانی و با بهره‌گیری از نقطه نظرات مدیران و دبیران گروه‌ها، متوجه برخی اشکالات کلان در این ساختار و رویه‌های شورای بررسی متون شدیم و تغییر رویه‌ای در فعالیت شورا به‌منظور بهبود کیفیت و اثربخشی کار صورت گرفته است.

وی افزود: با اتکاء به این فعالیت‌ها یعنی مسئله‌محوری به جای رشته‌محوری و توجه به حوزه عمومی نقد و تضمین کیفیت بازخوانی‌های انتقادی متون و کتب علوم انسانی، می‌توان گامی در جهت تحول واقعی در علوم انسانی برداشت و ان‌شاءالله با توجه به ارائه راهکارهای عملیاتی و استفاده از نقطه نظرات دکتر نجفی و سایر مدیران گروه‌ها بتوانیم روند گذار تحولی را هر چه بهتر پیاده سازیم.

در ادامه این مراسم، بحث و گفت‌وگویی بین اعضای حاضر در جلسه صورت گرفت. دکتر عادل پیغامی، رئیس گروه اقتصاد شورای بررسی متون، چند نکته درخصوص پیشرفت کار شورای متون ابراز کرد و به ارائه پیشنهادهایی در جهت جریان‌سازی نقد، اخلاق حرفه‌ای نقد و سامانه نقد پرداخت. همچنین دکتر بابایی، رئیس گروه تاریخ و تمدن، در خصوص برگزاری کارگاه‌های نقد جهت آموزش به نقادان و داوران گروه‌های تخصصی با مشارکت اعضای گروه‌های تخصصی شورا و همچنین انتشار ژورنال خبری نقد، پیشنهادهایی ارائه کرد. دکتر مجید معارف، رئیس گروه الهیات و ادیان نیز در خصوص برگزاری نشست نقد با حضور مؤلف، توجه به متون آموزشی دانشگاه‌ها و دکتر سیدحسن حسینی سروری، رئیس گروه مطالعات علم و فناوری نیز در خصوص شیوه‌نامه اجرایی و توجه به سنت شورای بررسی متون پیشنهادهایی ارائه کردند. در پایان این مراسم، احکام مدیران و دبیران گروه‌های معرفی شده، توسط رئیس پژوهشگاه، تقدیم شد.

دکتر حبیب... بابایی
رئیس گروه تاریخ

دکتر سیدحسن حسینی سروری
رئیس گروه مطالعات علم و فناوری

دکتر سیدعلی متولی امامی
دبیر گروه تاریخ

علیرضا شفاه
دبیر گروه مطالعات علم و فناوری

دکتر ابوالصالح تقی‌زاده
دبیر گروه علوم سیاسی

دکتر غلامرضا خواجه سروی
رئیس گروه علوم سیاسی

دکتر محمد مهدی الشریف
رئیس گروه فقه و حقوق

دکتر عادل پیغامی
رئیس گروه اقتصاد

دکتر مجید معارف
رئیس گروه الهیات و ادیان

در اولین جلسه شورای تحصیلات تکمیلی سال ۱۴۰۱ مطرح شد:

تصویب آیین نامه فرصت پژوهشی پسادکتری پژوهشگاه

اولین جلسه شورای تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه در سال ۱۴۰۱، سوم خرداد ماه با حضور اعضای شورا تشکیل شد و آیین نامه فرصت پژوهشی پسادکتری پژوهشگاه پس از بحث و تبادل نظر اعضای شورا و اعمال اصلاحات پیشنهادی به تصویب رسید.

اهمیت توجه به مباحث آینده پژوهانه در باره انقلاب و لزوم راه اندازی واحد درسی در این زمینه

در ابتدای جلسه دکتر موسی نجفی، رئیس پژوهشگاه، با سلام و درود بر پیامبر گرامی اسلام صلّٰ علیّه و آله و سلّم و اهل بیت علیهم السلام، فرارسیدن سوم خرداد و سالروز آزادسازی خرمشهر را تبریک گفت. دکتر نجفی با اشاره به اهمیت آشنایی دانشجویان دوره دکتری با مسائل مختلف انقلاب با رویکرد آینده پژوهانه، بر ضرورت افزودن واحد درسی به منظور بررسی ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و سایر ابعاد انقلاب مرتبط با آینده انقلاب و نگاه آینده پژوهانه به آن، با وجود اهمیت توجه به گذشته و تاریخ انقلاب تأکید کرد. رئیس پژوهشگاه متذکر شد: یکی از ضرورت‌هایی که در بخش تحصیلات تکمیلی احساس می‌شود، آشنایی و بهره‌گیری دانشجویان از تجارب و دانش دانشجویان سایر رشته‌ها برای عمق بخشی به مطالعات و گرایش تخصصی آنهاست. از این رو برگزاری مشترک این درس این فرصت را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد تا ضمن آشنایی دانشجویان رشته‌های مختلف با یکدیگر و بهره‌گیری از تجارب و دانش همدیگر در کنار بهره‌گیری از دیدگاه‌های استادان متخصص این حوزه، از زوایا و نقطه نظرات مختلف به حسب رشته‌های متفاوت‌شان به مسائل انقلاب پرداخته و علاوه بر ایجاد انگیزه برای مشارکت در مباحث فکری، در مورد آسیب شناسی آینده انقلاب نیز، که از اهمیت بسیاری برخوردار است، تأمل کنند.

تشکیل ستاد برگزاری مرحله دوم آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۴۰۱

سپس دکتر روح... کریمی، مدیر تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه نیز با اشاره به رشته‌هایی همچون جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، زبان شناسی، زبان و ادبیات فارسی، علوم سیاسی، و حکمت متعالیه که در سال جاری جذب دانشجو خواهند داشت، گفت: با توجه به ضرورت برنامه ریزی شایسته برای برگزاری مرحله دوم آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۴۰۱، ستادی در مدیریت تحصیلات تکمیلی تشکیل شد تا ضمن هماهنگی و هم افزایی بیشتر با پژوهشکده‌های مرتبط، فرایندها و اقدامات اجرایی برای برگزاری مراحل مصاحبه و معرفی نمرات با سرعت و دقت بیشتری انجام شود.

پس از تشریح نحوه ارزیابی و احراز صلاحیت علمی متقاضیان شامل مصاحبه علمی و آزمون کتبی به حسب رشته‌ها و اعلام پژوهشکده‌های ذی‌ربط از سوی مدیریت تحصیلات تکمیلی، اعضای شورا درباره ابعاد مختلف نحوه احراز صلاحیت علمی داوطلبان گفت‌وگو کردند. اعضای شورا ضمن تأکید بر ضرورت اتخاذ رویه‌ای واحد برای ارزیابی صلاحیت علمی متقاضیان، بر اهمیت برنامه‌ریزی برای به‌کارگیری راهکارهای مناسب جهت رعایت عدالت در این موضوع و جلوگیری از اعمال سلیقه شخصی و غرض‌ورزی تأکید کردند تا با مشخص شدن نقاط ضعف و قوت و صلاحیت متقاضیان، دانشجویانی که شایستگی علمی داشته باشند، جذب شوند.

بررسی و تصویب طرح‌نامه پیشنهادی رساله‌های دانشجویان مقطع دکتری

در ادامه جلسه شورا مطابق دستور جلسه مقرر، طرح‌نامه پیشنهادی رساله دانشجوی دوره دکتری از پژوهشکده مطالعات زبان و ادبیات بررسی شد. در این بخش از جلسه پس از دفاع دانشجو از طرح‌نامه پیشنهادی خود و بحث و تبادل نظر اعضاء درباره اهمیت، ابعاد و مسائل مختلف ناظر بر موضوع پیشنهادی به‌ویژه میان‌رشته‌ای بودن آن و ضرورت افزودن استاد مشاور از رشته تاریخ با گرایش متناسب به جمع استادان راهنما و مشاور، طرح‌نامه بررسی شده به تصویب اعضای شورا رسید.

براساس نظر اعضای شورا مقرر شد بررسی طرح‌نامه پیشنهادی رساله دانشجوی دوره دکتری از پژوهشکده تاریخ ایران به دلیل عدم حضور دانشجو در این جلسه، در جلسه آتی شورا و با حضور دانشجو صورت پذیرد.

بررسی و آیین‌نامه فرصت پژوهشی پسادکتری پژوهشگاه

در بخش پایانی جلسه شورا آیین‌نامه فرصت پژوهشی پسادکتری پژوهشگاه مورد بررسی قرار گرفت. پس از تشریح مباحث جلسات پیشین شورا درباره این آیین‌نامه و تشکیل کارگروهی به‌منظور تصحیح و تدوین پیش‌نویس آن متشکل از معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی، مدیر تحصیلات تکمیلی، دکتر غلامحسین مقدم‌حیدری و دکتر فریبالسادات محسنی سهی از سوی دکتر کریمی، اعضای شورا درباره محورهای و مسائل مختلف آیین‌نامه از جمله ابعاد حقوقی و کسب ضمانت‌های لازم برای عمل به تعهدات پژوهشگر و مزایا و فواید بهره‌گیری از پژوهشگران پسادکتری به بحث و تبادل نظر پرداختند.

براساس نظر اعضای شورا اصلاحاتی در بندهای مختلف مواد مرتبط با شرایط متقاضی فرصت پژوهشی پسادکتری؛ نحوه تأمین اعتبار و امور مالی آن؛ مراحل پذیرش متقاضی؛ تعهدات پژوهشگاه، استاد راهنما و پژوهشگر اعمال شد و آیین‌نامه به تصویب اعضای شورا رسید.

در جلسه شورای تحصیلات تکمیلی ضمن تأکید بر انجام پژوهش‌های میان‌رشته‌ای مطرح شد:

بهره‌گیری از تخصص استادان سایر رشته‌ها در رساله‌های دکتری

جلسه شورای تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه، ۲۳ خرداد ماه با حضور اعضای شورا تشکیل شد و طرح‌نامه پیشنهادی رساله‌های دانشجویان مقطع دکتری مورد بررسی و تصویب قرار گرفت.

در ابتدای جلسه دکتر موسی نجفی، رئیس پژوهشگاه، با سلام و درود بر پیامبر خاتم صلّٰ علیّه و آله و سلّم و اهل بیت علیهم‌السلام و آرزوی سلامتی برای همکاران پژوهشگاه، گفت: از آنجا که برخی عناوین پیشنهادی رساله‌های دانشجویان به گونه‌ای است که ایجاب می‌کند موضوع به صورت میان‌رشته‌ای مورد پژوهش و بررسی قرار گیرد، ضرورت دارد مسئولین پژوهشگاه‌ها و مدیریت تحصیلات تکمیلی در برنامه‌ریزی‌های خود و در فرایندها و مراحل مرتبط با بررسی و ارائه طرح‌نامه‌های دانشجویان به این موضوع توجه لازم را داشته باشند. دکتر نجفی تأکید کرد: بر این اساس ضرورت دارد در صورت نیاز به بهره‌گیری از تخصص و دانش استادان سایر رشته‌ها، این فرصت و امکان در اختیار دانشجویان پژوهشگاه قرار گیرد و بدین صورت شرایط موردنیاز برای پژوهش‌های عمیق‌تر و غنای بیشتر رساله‌ها فراهم شود.

برگزاری مرحله دوم آزمون دکتری نیمه‌متمرکز سال ۱۴۰۱

سپس دکتر روح‌الله کریمی، مدیر تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه نیز با اشاره به آغاز برگزاری مرحله دوم آزمون دکتری نیمه‌متمرکز سال ۱۴۰۱، اظهار امیدواری کرد با هماهنگی‌های صورت گرفته با پژوهشگاه‌های مرتبط، فرایندها و اقدامات اجرایی انجام مراحل مصاحبه و معرفی نفرات به شکل شایسته و مناسب انجام شود.

بررسی و تصویب طرح‌نامه پیشنهادی رساله‌های دانشجویان مقطع دکتری

در ادامه جلسه شورا مطابق دستور جلسه مقرر، طرح‌نامه پیشنهادی رساله‌های دانشجویان دوره دکتری از پژوهشگاه‌های تاریخ ایران؛ اندیشه سیاسی، انقلاب و تمدن اسلامی؛ و زبان‌شناسی بررسی شد. در این بخش از جلسه پس از مطرح شدن موضوع طرح‌نامه‌ها و دفاع دانشجویان از موضوعات پیشنهادی، اعضای شورا ضمن بحث و تبادل نظر عناوین برخی از طرح‌نامه‌ها را اصلاح کردند. تحدید و تغییر دامنه پژوهش؛ تصریح روش انجام پژوهش در برخی از رساله‌ها، و بهره‌گیری از استادان راهنما یا مشاور متخصص از سایر رشته‌ها در ارتباط با موضوع پیشنهادی از جمله موضوعات دیگری بود که از طرف اعضای شورای تحصیلات تکمیلی مورد تأکید قرار گرفت. با توجه به تعداد طرح‌نامه‌ها، مقرر شد بررسی و تصویب تعدادی از طرح‌نامه در جلسه آتی شورا صورت پذیرد.

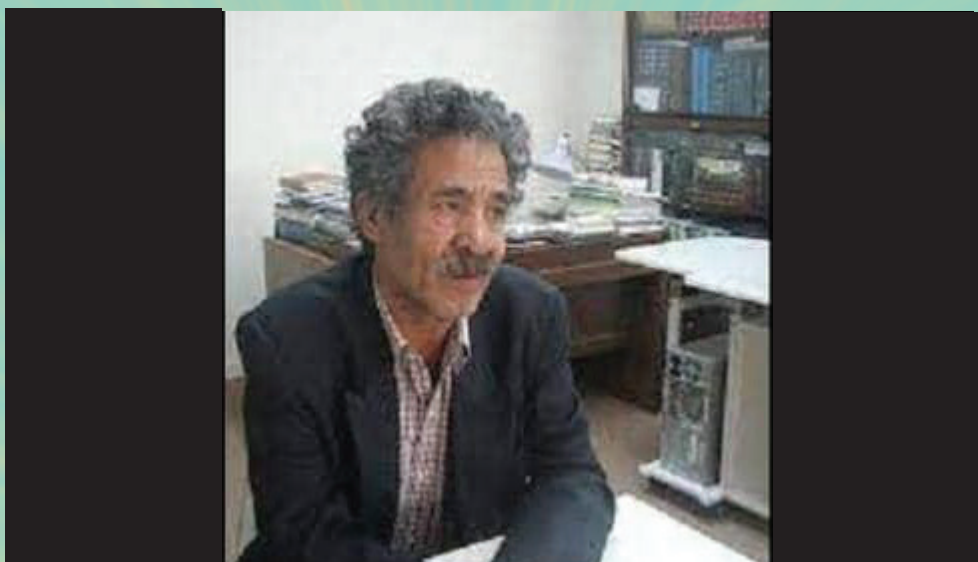

یادداشتی به مناسبت درگذشت زنده‌یاد مهدی مدائنی؛

استادی که عاشق نسخه‌های خطی بود

مریم شریف‌نسب

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

استاد مهدی مدائنی را سال ۱۳۸۶ شناختم. تازه به پژوهشگاه آمده بودم و در طرح فرهنگ تاریخی زبان فارسی، زیر نظر آقای دکتر پورنامداریان مشغول فعالیت بودم. از سفر پاکستان، نسخه‌ای از مجمع‌الغرائب تحفه داشتم. تصحیح نمی‌دانستم. روزی نسخه را برداشتم و به اتاق استاد مدائنی رفتم. مرا درست نمی‌شناخت. همین قدر می‌دانست که تازه به پژوهشگاه آمده‌ام. اما قدیم و جدید برایش فرقی نداشت. عاشق نسخه‌های خطی بود، عاشق احیای متون کهن، عاشق زنده نگه‌داشتن فرهنگ و ادبیات فارسی. چنان با مهر پذیرایم شد که گویی سالهاست مرا می‌شناسد. نمی‌دانستم باید نسخه را چگونه استنساخ کنم. برگه‌ای A۳ برداشتم. با خط‌کش و مداد برایم کادر کشید و سطرها را مشخص کرد. صفحه نخست را با دست‌خط خودش برایم نوشت. با خطی بهشتی. دیگر چنین دستخطی ندیدم...

هفت روز از درگذشت پدرم گذشته بود. به اتاقم آمد و برایم به‌طور مبسوط از احوالات روح و سلوک مرحله به مرحله سخن گفت. مبهوت دقتش در تبیین این مقوله بودم. نگاهش به گوشه‌ای خیره مانده بود چنان‌که گویی چیزهایی می‌دید که من نمی‌دیدم. شاید آن نادیدنی‌ها او را چنان شکیبا، آرام و مهربان کرده بود. گویی اتصالی به جهان دیگر داشت. سال‌ها پیش فرزندش را در حادثه‌ای از دست داده بود و این حادثه دگرگونش کرده بود.

او که مصحح متون کهن بود در سال ۱۳۲۵ در شهر بم متولد شده بود. از سال ۱۳۴۲ در دانشکده الهیات، به تحصیل در رشته حکمت و فلسفه اسلامی پرداخت. سال‌ها زیر نظر مجتبی مینوی در بنیاد شاهنامه، به تصحیح شاهنامه مشغول بود. مدتی نیز در کنار پرویز ناتل خانلری در بنیاد فرهنگ ایران و سپس در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، به تصحیح متون دیگر صرف کرد.

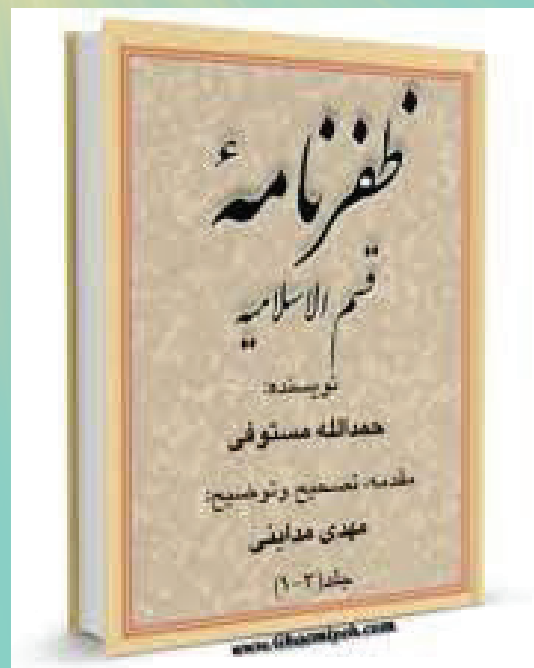
تصحیح داستان رستم و سهراب، داستان سیاوش (با همکاری مرحوم مهدی قریب)، تصحیح هفت لشکر (با همکاری مهران افشاری)، تصحیح ظفرنامه (جلدهای مختلف با همکاران مختلف)، تصحیح دیوان عطار نیشابوری، تصحیح چهارده رساله در باب فتوت و اصناف (با همکاری مهران افشاری)، و ... از جمله آثار ایشان در حوزه تصحیح متون کهن است. استاد مدائنی در هفتاد و شش سالگی بر اثر بیماری درگذشت و جمعه سیزدهم خرداد ماه ۱۴۰۱ در بهشت سکینه کرج به آغوش خاک سپرده شد. فقدانش بی‌شک برای جامعه ادبی و فرهنگی، ضایعه‌ای جبران‌ناپذیر است. روانش به دیگر سرا شاد و یادش گرامی باد.

دست خط استاد کدائنی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا انک انت العلیم الحکیم

مجموعه نگار عالم بوقلمون از صنع بدیع زیر این سقف نگو از عالم و آدم و نبات و حیوان « بنموده دوصد عجایب کوناگون ». مجمع الغرائب اوراق الهباق نگارخانه « ن والقلم وما یسطرون » و منظر العجائب آثار و اخبار بساط بسیط بوقلمون نگاشته قلم بدایع رقم سیدی است منتجان علوم مکتوم و بخلق مالا یعلمون « در صانع آثار و بدایع اخبار صنع بی زوال او متخیرند و متفکران فنون مکنون « و بتفکرون فی خلق السموات و الارض » در مشاهده عجائب مخلوقات و ملاحظه غرایب مدحودات در قدرت بر کمالش متفکر بیت

عجوبه نهایی سطح افلاک مجموعه نویس صنف خاک از بیت عالم و کواکب بنموده عجائب غرائب و فوائد فراند صلوات صلوة نامیا و جراند موافق تحیات زاکیات هدیه روضه منوره آن سلطان انبیا و رسول

یادداشتی در خصوص استاد مرحوم طیبیان؛ اشتیاق فراوان به تحقیق و یادگیری

معصومه نعمتی قزوینی
عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

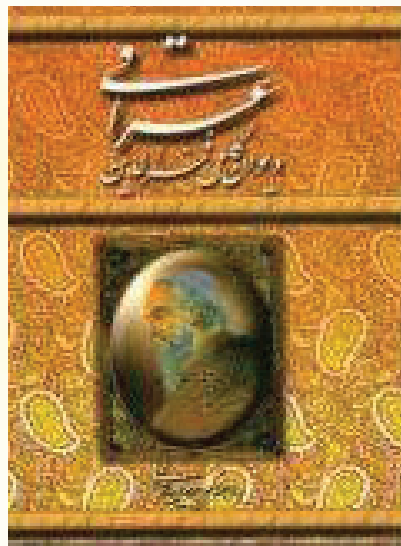
از شمار دو چشم یک تن کم وز شمار خرد هزاران بیش

در هفتمین روز از خرداد ماه بود که خبر اندوه‌بار درگذشت یکی از نخبگان فرهنگ و ادب ایران عزیز، دکتر سیدحمید طیبیان، استاد بازنشسته پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و برنده جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران برای کتاب «فرهنگ لاروس (عربی فارسی)»، منتشر شد. با این خبر تلخ، دل همه دوستان علم و ادب به‌ویژه خانواده بزرگ و فرهیخته پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به‌شدت به‌درد آمد. در این فرصت کوتاه می‌خواهم درباره استاد چند سطری را بنویسم، اما می‌دانم که حقیقتاً نوشتن درباره بزرگان دشوار است به‌ویژه اگر قرار باشد، درباره استاد طیبیان بنویسم؛ آن هم برای من که تنها مدت کم اما بسیار پر بار و پر برکت توفیق همکاری و شاگردی ایشان را داشتم. خیلی خوب به یاد دارم که از بدو استخدام در پژوهشگاه میزکارم را در کنار میز استاد قرار داده بودند و خیلی بهتر به یاد دارم که در اولین برخورد با چه مهربانی و تواضعی از جا برخاست و با لهجه شیرین دزفولی ورودم را خوش آمد گفت. این اولین درس استاد برای من بود که در آغاز راهی طولانی بودم. از آن روز استاد برای من و همکارانی که همزمان با من در آن اتاق مستقر شده بودیم، به معلمی مهربان و دلسوز مبدل شد که هر روز بیشتر از او و تجربیات ارزشمندش می‌آموختیم. حافظه بسیار قوی استاد که ابیات بی‌شماری از فارسی و عربی را در ذهن خود جا داده بود و گهگاه با شور و حرارتی وصف‌نشدنی برایمان قرائت می‌کرد. تسلط همزمان بر زبان و ادبیات فارسی و عربی که در کمتر کسی دیده‌ام، تبحر در ادبیات قدیم و معاصر فارسی و عربی، تسلط و خلاقیت در دانش بلاغت، حافظ‌شناسی منحصر به فرد استاد و اشتیاق فراوان به تحقیق و یادگیری از جمله ویژگی‌هایی است که از او به یاد دارم.

استاد طیبیان از جهت اخلاقی به اذعان همه همکارانی که با او آشنا بوده‌اند، انسانی مهربان، باوقار، خوش‌رو، فروتن، خوش لهجه و آراسته بود. مقام برجسته علمی وی حاصل سال‌ها شاگردی در محضر استادان بزرگی همچون عبدالحمید بدیع‌الزمانی، سیدجعفر شهیدی، سید جعفر سجادی و بیش از چهل سال پژوهش و تحقیق است که ثمره آن تقدیم انبوهی از آثار ارزشمند و ماندگار به فرهنگ و ادب کشور است:

۱. ترجمه و تعلیق المظاهر الالهیه
 ۲. ترجمه و تعلیق نقد النقود فی معرفه الوجود
 ۳. ترجمه نخبه الدهر فی عجائب البرّ و البحر
 ۴. فاطمه الزهراء در پرتو خورشید محمدی
 ۵. ترجمه فرهنگ عربی - فارسی لاروس (برنده جایزه کتاب سال)
 ۶. ترجمه کتاب المعجم العربی الحدیث
 ۷. ترجمه و تعلیق اخبار حلاج از ماسینیون و کراوس
 ۸. ترجمه و تعلیق رساله نقدالنقود فی معرفه الوجود تصنیف سیدحیدر آملی
 ۹. عراقی‌نامه تحقیق در دیوان فخرالدین عراقی
 ۱۰. زندگی‌نامه و آثار شیخ طوسی
 ۱۱. فرهنگ فرزانه فارسی - عربی
 ۱۲. ترجمه شرح ابن عقیل
 ۱۳. برابره‌های علوم بلاغی در فارسی و عربی
 ۱۴. برابره‌های دستوری در عربی و فارسی
 ۱۵. گزیده متون نظم از مجانی الحدیثه
 ۱۶. گزیده متون نثر از مجانی الحدیثه
 ۱۷. المعجم المفهرس لألفاظ الأحادیث عن الكتب الأربعة (با همکاری)
 ۱۸. المعجم المفهرس لألفاظ الأحادیث و الأقاویل عن الكتب العرفانیة الفارسیة (با همکاری)
 ۱۹. ترجمه کتاب منش پیامبر؛ وحی، قرآن و نبوت
 ۲۰. ترجمه کتاب علی (ع) پیشوای روشننگر
 ۲۱. ترجمه مقامات بدیع‌الزمان همدانی
 ۲۲. ترجمه کتاب واژه‌های فارسی عربی شده
 ۲۳. آیین درست در دانش بلاغت و عروض
 ۲۴. تصحیح، توضیح و ترجمه فرهنگ منتهی الأرب فی لغه العرب
- بی‌شک درگذشت این استاد فرهیخته ضایعه‌ای جبران‌ناپذیر برای فرهنگ و ادب کشور است. از خدا منان برای آن مرحوم علو درجات و برای خانواده محترم ایشان و جامعه علمی کشور صبر و اجر مسألت دارم. روحش شاد و یادش جاودان

مراسم یادبود دکتر طیبیان و استاد مدائنی

مراسم یادبود استادان دکتر سیدحمید طیبیان و مهدی مدائنی به همت پژوهشکده زبان و ادبیات با حضور خانواده های محترم ایشان، ۲۹ خرداد ماه ۱۴۰۱ در تالار تمدن پژوهشگاه برگزار شد. دکتر سید حمید طیبیان متخصص در ادبیات فارسی و عربی و مصحح و مترجم دهها کتاب در حوزه فرهنگ و ادبیات و زبان‌شناسی و استاد مهدی مدائنی، متخصص در حوزه تصحیح و احیای نسخ خطی از اعضای بازنشسته پژوهشکده زبان و ادبیات بودند که جان به جان‌آفرین تسلیم کردند. در این مراسم به ترتیب دکتر مهدی گلشنی، دکتر زهرا پارساپور و دکتر احمد کتابی سخنرانی کردند که گزارشی از سخنان این سه استاد از نظر تان می‌گذرد:

ابتدا دکتر مهدی گلشنی (رئیس اسبق پژوهشگاه) با تسلیت به خانواده محترم مرحومان سخنان خود را آغاز کرد و گفت: بزرگداشت این افراد خدمت به احیای میراث فرهنگی ماست. پژوهشگاه با بنیه قوی و از پیوستن چند مؤسسه با پیشنهاد مرحوم دکتر حبیبی به عنوان «پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی» نام گذاری شد.

بزرگانی چون مرحوم دکتر شهیدی و دکتر حبیبی، شاگردانی نظیر دکتر طبیبیان را تربیت کردند. ایشان هم مترجم و فرهنگ‌نگار و زبان‌شناس و مسلط به زبان عربی بود و در چهار حوزه کاملاً متفاوت کار کرده است. ایشان فرهنگ لاروس را ترجمه کرد و جایزه کتاب سال را گرفت و نیز فرهنگ منتهی الارب را ترجمه کرده و توضیح داده است. دکتر گلشنی در ادامه سخنانش به معرفی دیگر آثار وی پرداخت.

گلشنی همچنین گفت: من به کشورهای زیادی سفر کرده‌ام و ایران واقعاً فرهنگ غنی و پرباری دارد و نباید اجازه دهیم هویت ما از بین برود. در ۳۰ سال اخیر در دانشگاه‌های غربی از جمله آکسفورد و کمبریج نگاه متفاوتی به علوم انسانی دارند و تلاش می‌کنند فیزیکدانان و فیلسوفان در کنار هم مشکلات را حل کنند و لیسانس مشترک به علوم انسانی و علوم مهندسی می‌دهند. زمانی در کشور، اکثریت به علوم پزشکی روی می‌آوردند. باید به احیای فرهنگ ایرانی-اسلامی توجه کنیم زیرا باعث احیای مملکت می‌شود. با توجه به تحولات غرب باید آثار علوم انسانی را مورد توجه قرار دهیم. امیدوارم پژوهشگاه پیشگام در روشن سازی و آماده سازی نسل جوان باشد».

اخلاق درویشی و تواضع علمی

سپس دکتر زهرا پارساپور از آشنایی خود با استاد طبیبیان چنین گفت: «در سال ۱۳۸۴ به پژوهشگاه وارد شدم. با استاد طبیبیان آشنا شدم و در کلاس‌های درس‌شان شرکت می‌کردم. عمده‌ترین هدف ایشان تشویق دانشجویان به تفکر و مطالعه و حفظ اشعار بود و از مطالعات و یافته‌های خود در حوزه زبان و لغت سخن می‌گفت. تسلط عجیبی به دو زبان فارسی و عربی در ادبیات و حوزه‌های مختلف ادب فارسی و عربی داشت و نکته‌های ارزشمندی در مورد شباهت زیرساخت‌های این دو زبان بیان می‌کرد و در حوزه ادبیات تطبیقی صاحب نظر بود. حجم وسیعی از اشعار شاعران عرب و فارسی زبان را در ذهن داشت که شگفت‌انگیز بود.

دکتر پارساپور افزود: هنر استاد مدائنی کار کردن با دیگران بود و نوعی اخلاق درویشی و تواضع علمی داشت که کنار هر کس می‌نشست به او اطمینان و آرامش می‌داد. برای مثال ظفرنامه و سفینه تبریز را با همکاران و اعضای هیأت علمی انجام داد. ساعت‌ها در کنار همه می‌نشست و متن را بازخوانی می‌کرد و با مهربانی اشکالات را توضیح می‌داد. ظفرنامه با همکاری ایشان و دیگر همکاران به چاپ رسید و سفینه تبریز به دلیل بازنشستگی ایشان و دیگر همکاران نیمه‌کاره باقی ماند. بعد از آن از ایشان دعوت شد و با کمک همکاران فایل‌ها و متن‌ها را جمع‌آوری و ویرایش کرده به کمک مدیریت انتشارات (آقای زعفرانچی)، بر روی وبگاه قرار گرفت.

مدائنی همچنین در کنار بزرگانی چون استاد مینوی و مهدی قریب در بنیاد شاهنامه به تصحیح بخش‌هایی از شاهنامه پرداخت. تصحیح رستم و سهراب و داستان سیاوش با همکاری وی انجام شد.

با مهران افشاری نیز در چند اثر از جمله تصحیح چهارده رساله در باب فتوت و اصناف، تصحیح انتقادی دیوان عطار نیشابوری و کتاب هفت لشکر از کیومرث تا بهمن همکاری داشت. در کنار حبیب یغمایی به تصحیح غزلیات سعدی پرداخت که جزو آخرین آثار او بود. او ویراستاری هم می‌کرد. ویرایش مجموعه اشعار خلیل‌الله خلیلی و کتاب شاهنامه فردوسی و شکوه پهلوانی را انجام داد. او مثل یک جوینار آرام در گذر ایام از کنار همه گذشت و در مسیر خود خط سبزی را از خود به جا گذاشت».

در ادامه این مراسم یادبود، دکتر احمد کتابی گفت: «سیدحمید طیبیان به حق مصداق عمرهای پر برکت بود. به جرأت می‌توان گفت، لحظه‌ای از عمر او بیهوده سپری نشد. طی بیش از نیم قرن در زمینه‌های ادبیات فارسی و عربی، الهیات و معارف اسلامی و فرهنگ‌نگاری عالمانه قلم زد، استادانه تدریس و محققانه پژوهش کرد؛ خردمندانه سخن گفت و دلسوزانه تلاش کرد. مجموعه آثار وی به راستی شگفت‌انگیز و ارجمندترین آثار ماندگار و به قول قدما از جمله باقیات صالحات است. تألیف و ترجمه ۳۳ جلد کتاب معتبر چاپ اول و ۶۱ عنوان کتاب تجدید چاپ‌شده و از جمله کتاب مرجع مهم «لاروس عربی به فارسی» که برنده جایزه کتاب سال و ۱۳ بار تجدید چاپ شد.

دکتر کتابی ادامه داد: نگارش ده‌ها مقاله ارزنده در مجلات معتبر، مشارکت و سخنرانی و ارائه مقاله در ده‌ها کنفرانس و همایش، راهنمایی و ارائه مشاوره ده‌ها پایان‌نامه دکتری و کارشناسی ارشد در حوزه فرهنگ ادب فارسی و ادب عربی و معارف اسلامی. پرورش صدها دانشجوی برجسته که چندین نسل از استادان دانشگاه‌های ایران از میان آنها برخاسته‌اند. تربیت فرزندان شایسته و فرهیخته برگ‌هایی چند از کارنامه قطور و زرین و افتخارآمیز زندگی این انسان استثنایی است.

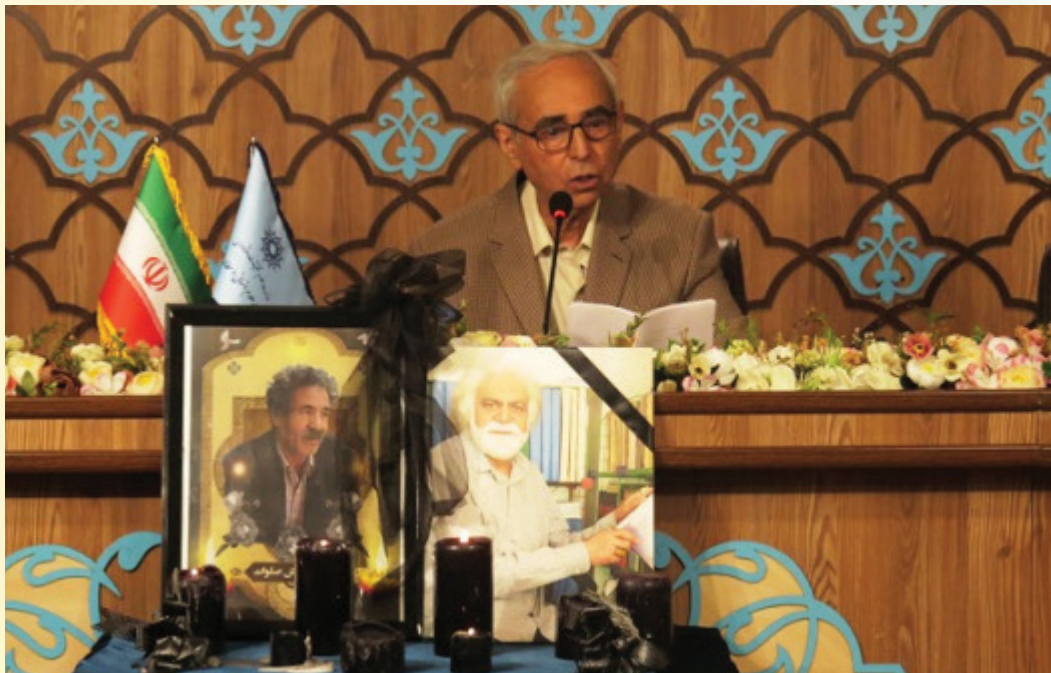
اهالی فرهنگ و ادب و اعضای پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، هنوز از بار سنگین مصیبت فقدان استاد فاضل سیدحمید طیبیان کمر راست نکرده بودند که خبر درگذشت استاد مدائنی دیگر بار هاله‌ای از غم و اندوه را بر چهره‌ها نشانید به قول سعدی:

هنوز داغ نخستین درست نشده بود که دست جور زمان داغ دیگرش بنهاد

استاد مدائنی ترک اولی نمی‌کرد

وی تأکید کرد: استاد مهدی مدائنی نه تنها ادیب، نویسنده نسخه‌شناس، مصحح فردوسی‌شناس، شاهنامه پژوهی ممتاز و کارآزموده بود، از لحاظ فضائل اخلاقی و انسانی و آزادمنشی برجستگی ویژه‌ای داشت؛ تا آنجا که نگارنده طی ۲۵ سال مراد با این بزرگ مرد هرگز از او سخنی یا عملی منافی با اخلاق و ادب و نزاکت نه شنیدم و نه دیدم. سهل است حتی ترک اولایی از او مشاهده نکردم. این بالاترین تعریف است که می‌شود از یک نفر کرد. او ترک اولی نمی‌کرد. او همیشه عمل خوب‌تر را انتخاب می‌کرد.

استاد مدائنی حق ویژه‌ای بر من داشتند: یک کتابم ویرایش کردند و در تصحیح یک کتاب خطی خیلی کمک کردند.

اما واپسین نکته، دکتر طیبیان و استاد مدائنی دیگر ظاهراً در میان ما نیستند ولی آیا این بزرگ‌مردان به راستی در گذشته‌اند؟ اجازه فرمایید پاسخ این سؤال را از زبان رودکی شاعر عصر سامانی بشنویم. پاسخ این پرسش را به صورت استفهام انکاری مطرح کرده است، مشابه این منظومه را مولوی در رسای حکیم سنایی سروده است. یکایک این منظومه‌ها گویی درباره این دو بزرگوار است.

مرگ چنان خواجه نه کاری ست خرد
کالبد تیره به مادر سپرد
زنده کنون شد که تو گویی: بمرد
آب نبند او، که به سرما فسرد
دانه نبود او، که زمینش فشرد
کاو دو جهان را به جوی می‌شمرد
جان و خرد سوی سماوات برد
مصقله‌ای کرد و به جانان سپرد
بر سر خم رفت و جدا شد ز درد
مروزی و رازی و رومی و کرد
اطلس کی باشد همتای برد؟
نام تو از دفتر گفتن سترد

مرد مرادی، نه همانا که مرد
جان گرامی به پدر باز داد
آن ملک با ملکی رفت باز
گاه نبند او، که به بادی پرید
شانه نبود او، که به مویی شکست
گنج زری بود در این خاکدان
قالب خاکی سوی خاکی فکند
جان دوم را، که ندانند خلق
صاف بد آمیخته با درد می
در سفر افتند به هم، ای عزیز
خانه خود باز رود هر یکی
خامش کن چون نقطه، ایرا ملک

گزارش سفر به آکادمی «ویواریوم نووم» ایتالیا

توسط دکتر هادی وکیلی، عضو هیأت علمی پژوهشگاه

(از تاریخ ۸ تا ۱۷ ماه می ۲۰۲۲)

دکتر هادی وکیلی، عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، طبق برنامه اعلام شده برای تدریس یک دوره فلسفه اسلامی به آکادمی «ویواریوم نووم» ایتالیا سفر کرد که در ادامه گزارش کوتاهی از سفر وی را می‌خوانید:

مطابق با برنامه تنظیم شده در روز یکشنبه ۱۸ اردیبهشت (۸ می ۲۰۲۲) در ساعت ۳۰/۱۶ به ویلای فالكونیری در شهر فراسکاتی که محل استقرار فعلی آکادمی ویواریوم نووم است رسیدم و با استقبال گرم رئیس آکادمی پروفیسور لوییجی میرالیا، معاون آموزشی پژوهشی ایشان، پروفیسور ایگناسیو آرملا و دو تن دیگر از استادان میهمان در این آکادمی روبه‌رو شدم. برنامه این‌جانب برای تدریس یک دوره فلسفه اسلامی که از صبح روز دوشنبه ۱۹/۰۲/۱۴۰۱ تا عصر روز شنبه ۲۴/۰۲/۱۴۰۱ ادامه داشت، شامل موارد زیر بود:

۱- تعاریف و مفاهیم کلیدی (دوشنبه ۱۰-۱۱:۳۰)،

۲- شاخه‌ها و رویکردهای اصلی و نمایندگان مهم آنها (سه‌شنبه ۱۰-۱۱:۳۰ و ۱۷ تا ۱۹:۳۰)،

۳- الکندی و الفارابی (چهارشنبه ۱۰-۱۱:۳۰)

۴- الغزالی و ابن‌رشد (چهارشنبه ۱۷ تا ۱۹:۳۰)،

۴- ابن‌سینا و سهروردی (پنجشنبه ۱۰-۱۱:۳۰)،

۵- ملاصدرا (جمعه ۱۰-۱۱:۳۰)

۶- ابن‌عربی (جمعه ۱۲-۱۱:۳۰)،

۶- گرایش‌های اخیر (شنبه ۱۰-۱۱:۳۰)

۷- نتیجه‌گیری و جمع‌بندی (شنبه ۱۷ تا ۱۹:۳۰)

این دروس در قالب پاورپوینت و در بستر حدود ۳۰۰ اسلاید هدفمند و هایلایت شده به دو زبان انگلیسی و عربی ارائه شدند. مواد و متریال بحث‌ها بنا به درخواست مسئولان آکادمی پیش از سفر برای ایشان ارسال شده بود؛ با این حال، با توجه به ویرایش مستمر آنها توسط این‌جانب هر روز اسلایدهای نهایی را در اختیار پروفیسور آرمللا قرار می‌دادم تا آنها را پرینت کرده در اختیار دانشجویان و استادان قرار دهد. بسیاری از اسلایدها در کلاس با مشارکت دانشجویان و استادان ایتالیایی زبان علاقه‌مند به فلسفه اسلامی و حاضر در کلاس‌ها، مورد بحث، مذاکره و استفسار قرار گرفتند که نشان از علاقه‌مندی آنها به مباحث داشت.

در روز دوشنبه (۱۹/۰۲/۱۴۰۱) و پیش از آغاز کلاس، ارکستر سمفونی آکادمی با حضور دانشجویان و به رهبری «ازبیوس آرون‌تو» به افتخار حضور این‌جانب به اجرای چند قطعه موسیقی باستانی به همراه آوازخوانی دسته‌جمعی پرداخت. در روز دوشنبه (۲۶/۰۲/۱۴۰۱) نیز با حضور پروفیسور میرالیا و پروفیسور آرمللا و دانشجویان، مراسم رسمی و در عین حال صمیمی خداحافظی برگزار شد.

علاقه‌مندی مسئولان آکادمی به ارتباط با دانشگاه‌های ایران و به‌خصوص پژوهشگاه علوم انسانی از یک‌سو و تلاش‌های خالصانه رایزنی فرهنگی ایران در ایتالیا برای برقراری ارتباط بین اندیشمندان و دانشمندان دانشگاهی و پژوهشگاهی ایران و ایتالیا از سوی دیگر، قابل توجه و درخور ستایش بودند و مع‌الاسف، این علاقه‌مندی و تلاش‌ها در حال حاضر فاقد حمایت و استقبال سیستماتیک، مستمر و خودجوش از جانب مسئولان ذی‌ربط ایرانی هستند.

درباره درس‌هایی که از سبک‌ها و اهداف آموزشی، اخلاقی، اداری آکادمی می‌توان آموخت، و نیز در مورد اهداف و برنامه‌های رایزنی فرهنگی و زمینه‌های همکاری مشترک (پژوهشگاه، آکادمی-رایزنی فرهنگی)، سخن فراوان است که در صورت لزوم به طرح آن خواهم پرداخت.

حضور رئیس مرکز شرق‌شناسی دانشگاه گرجستان در پژوهشگاه علوم انسانی

دکتر الکساندر چولوخادزه، رئیس مرکز شرق‌شناسی دانشگاه گرجستان، روز یکشنبه هشتم خردادماه، به دعوت مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی، در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی حاضر شد. در این دیدار که با حضور این ایران‌شناس گرجی، دکتر مسعود قیومی، مدیر همکاری‌های علمی بین‌المللی و همچنین دکتر الهام ملک‌زاده، مدیر گروه تاریخ اجتماعی پژوهشکده تاریخ، صورت گرفت، پیرامون معرفی دو مؤسسه و زمینه‌سازی عقد تفاهم همکاری علمی تبادل نظر شد.

در ابتدای نشست دکتر قیومی، به معرفی سابقه، مزیت‌ها، اهداف و رسالت‌های پژوهشکده‌های مختلف پژوهشگاه پرداخت و در ادامه دکتر چولوخادزه نیز به معرفی امکانات و قابلیت‌های دانشگاه گرجستان پرداخت. وی گفت: این دانشگاه خصوصی در سال ۲۰۰۴ تأسیس شده و دارای هشت هزار نفر دانشجوی است. همچنین ۱۸۰۰ دانشجوی خارجی به زبان گرجی و زبان‌های اروپایی مشغول تحصیل‌اند که از این تعداد ۶۴۰ تن ایرانی هستند. در این دانشگاه رشته‌های مختلفی تدریس و پژوهش می‌شود و مرکز مطالعات خاورمیانه و مرکز شرق‌شناسی (با سه گرایش مطالعات ایران، کشورهای عربی و ترکیه) نیز مشغول فعالیت است.

در ادامه چولوخادزه که ریاست بخش خاورمیانه انیستیتو دانشگاه گرجستان را نیز بر عهده دارد از مراداتی که تاکنون با دانشگاه و مؤسسات علمی ایرانی از زمان تأسیس دانشگاه گرجستان صورت پذیرفته، مواردی را مطرح کرد و گفت؛ از جمله ۱۸ هیأت گرجی به ایران سفر کرده‌اند و در مقابل ۱۱ هیأت ایرانی از دانشگاه گرجستان بازدید به عمل آورده‌اند. او همچنین اشاره کرد که دانشگاه گرجستان با موزه ملی ایران و چهار دانشگاه از جمله دانشگاه شیراز، سمنان، مازندران و علامه طباطبایی همکاری دوجانبه دارد و طرح‌هایی از جمله مطالعه در خصوص گرجی‌محلّه‌های مازندران در دست انجام است. همچنین در ذیل تفاهم‌نامه‌ها همکاری در حوزه‌های زبان و ادبیات، روابط خارجی، روابط فرهنگی، تأثیر زبان فارسی بر گرجستان، مطالعات قفقاز و انسان‌شناسی در دستور کار قرار داده شده است.

چولوخادزه همچنین از طرح‌هایی که در حوزه روابط ایران و گرجستان انجام شده است نیز سخن گفت و به پژوهش‌هایی درباره شاهنامه به زبان‌های گرجی و روسی، تاریخ روابط فرهنگی بین ایران و گرجستان، تأثیر ادبیات فارسی در گرجستان، آثار فرهنگ و تمدن ایران در گرجستان و ... اشاره کرد و نیز به‌طور ویژه در خصوص سه جلد کتاب فهرست اسناد آرشیوهای گرجستان پیرامون ایران که با همت او و دکتر گودرز رشتیانی، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران و نیز سه جلد کتاب فهرست تفصیلی نسخ خطی فارسی «انستیتو ککلیدزه تغلیس» توسط انتشارات وزارت خارجه منتشر شده است، نکاتی را مطرح کرد.

در پایان دکتر ملک‌زاده در مورد زمینه‌های همکاری متقابل و زمینه‌های مشترک پژوهشی سخنانی بیان کرد و مقرر شد، با ارسال پیش‌نویس تفاهم‌نامه، همکاری دو جانبه پژوهشگاه علوم انسانی و دانشگاه گرجستان فراهم شود.

گزارش طرح پژوهشی: نشانه‌شناسی سکه‌های پارس

طرح پژوهشی «نشانه‌شناسی سکه‌های پارس» در سال ۱۳۹۹ توسط دکتر صفورا برومند، عضو هیأت علمی پژوهشکده تاریخ ایران، در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به اتمام رسید.

مطالعات سکه‌شناختی مبین این امر است که از حدود سال‌های پایانی حکمرانی سلوکیان در ایران (حدود ۲۸۰ تا ۲۵۰ پ.م)، حکومتی کمابیش مستقل در ایالت پارس ایجاد شد. این ایالت در دوران اشکانیان (حدود ۲۴۷ پ.م-۲۲۴ م.) نیز از حکومتی نیمه‌مستقل و به‌ویژه از حق ضرب سکه برخوردار بود. نکته شایان توجه این است که زمینه سقوط اشکانیان و بنیان سلسله ساسانی نیز در ساختار سیاسی و اجتماعی ایالت پارس فراهم شد. باوجود فقدان اطلاعات در متون و منابع مکتوب تاریخی، مجموعه سکه‌های موجود از ایالت پارس در دوران مورد بحث (سقوط سلوکیان تا پایان دوره اشکانی) اطلاعات ارزشمندی از این حکومت نیمه‌مستقل به دست می‌دهند که در منابع مکتوب مرتبط با دوران مورد بحث، مسکوت باقی مانده است، اما باوجود بیش از یک قرن پژوهش درخصوص سکه‌های حکام پارس، هنوز برخی از پرسش‌ها درخصوص هویت فرهنگی و سیاسی آنها بی‌پاسخ باقی مانده است. ازجمله این که مطالعه نشانه‌شناختی سکه‌های پارس چه اطلاعاتی را در اختیار مورخ قرار می‌دهد و چه نشانه‌هایی از هویت فرهنگی ایران در این سکه‌ها شناسایی می‌شود؟ از این‌رو، در این پژوهش، سکه‌های حکام پارس به‌عنوان مستندات تاریخی جهت بازشناسی تاریخ سیاسی و فرهنگی دوران مورد بحث، با رویکرد نشانه‌شناختی بررسی شده‌اند. بر این اساس، این پژوهش، بر مبنای مطالعات تاریخی با تکیه بر داده‌های گردآوری شده از سکه‌های حکام پارس و دیگر مستندات مکمل و آثار مرتبط با این دوره و نیز تکمیل اطلاعات بر اساس منابع مکتوب، با رویکردی توصیفی-تحلیلی به بررسی نشانه‌شناختی این سکه‌ها پرداخته است.

دستاوردهای این پژوهش از سکه‌های حکام پارس به‌عنوان پربسامدترین و اصیل‌ترین میراث بازمانده از این حکمرانان حکایت می‌کند. هم‌چنین، این سکه‌ها حلقه ارتباطی بین پژوهش‌های سکه‌شناختی دوره سلوکی، اشکانی و ساسانی به‌شمار می‌روند و در بازشناسی روند تداوم یا انقطاع برخی ویژگی‌های سکه‌شناختی ازجمله معیارهای وزن، جنس، ارزش پولی، عناصر فرهنگی و زبانی تعیین‌کننده ساختار کلی سکه‌ها، نقش مهمی دارند. از منظر نشانه‌شناسی، استفاده از نشانه‌های نمایه‌ای یا قراردادی به‌صورت خط آرامی و واژگان فرتکه و krny به معنای اتوکرات یا خودمختار، از التزام به هویت فرهنگی حکام پارس حکایت می‌کند.

استفاده از نشانه‌های شمایل‌ی تداعی‌کننده آداب عصر هخامنشی، پیامی است برای تبیین همانندی جایگاه حکام پارس و نیاکان آنها. اگرچه تلاش برای واقع‌گرایی و ثبت دقیق جزئیات صورت شاه و سازه را می‌توان تأثیرپذیرفته از هنر واقع‌گرایی هلنی-سلوکی قلمداد کرد، با دور شدن از فضای هنر هلنی، به تدریج از کیفیت واقع‌گرایی تصاویر سکه‌ها کاسته می‌شود و طرح‌های استیلزده شده جایگزین نشانه‌های شمایل‌ی می‌شوند، اما پیام این طرح‌های استیلزده شده، همان پیامی است که در نقوش واقع‌گرایی پیشین به کار رفته است و به واسطه نهادینه‌شدن در فضای فرهنگی دوران مورد بحث، از بار معنایی و اثرگذار همان نقوش واقع‌گرا برخوردارند.

نقش نشانه‌های نمایه‌ای را نیز در طراحی سکه‌های حکام پارس نمی‌توان نادیده انگاشت. بازنمایی نوع پوشش بومی حکام پارس از جمله کرباسیه، دیهیم، تاج کنگره‌دار، کلاه‌خود، کندیس، اشیاء مجسم شده در سکه از جمله اورنگ، درفش، سازه، دیگر موجودات مانند فروهر و شاهین، هرکدام پیامی را منتقل می‌کنند و نشانه‌ای دلالت‌گر به‌شمار می‌روند که با رخدادهای سیاسی-اجتماعی دوران مرتبط با ضرب سکه‌ها ارتباط دارند و تعلقات فرهنگی، اجتماعی و دینی حکام پارس را بازگو می‌کنند. استفاده از نشانه‌های اساطیری چون شاهین، هلال ماه و ستاره، نیز تأکیدی است بر مشروعیت مینوی و مجموع این نشانه‌ها از تلاش حکام پارس برای احیای پیشینه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی آنها در عصر تحولات نظامی و تسلط سلوکیان و سپس به قدرت رسیدن اشکانیان حکایت می‌کند. تشابهات نشانه‌هایی چون استفاده از دیهیم و کلاه‌خود یکسان، نقش شاهین و هلال ماه و ستاره بر سکه‌های حکام پارس و اشکانیان را می‌توان همسویی فرهنگی و از سوی دیگر گونه‌ای رقابت برای اعاده مشروعیت قلمداد کرد.

مقایسه سکه‌های حکام پارس با حکومت نیمه‌مستقل هم‌عصر آنها یعنی حکام خاراکن (در محدوده خرمشهر امروزی) که کاملاً با نمادهای یونانی چون زئوس، آپولو و هرکول، تزیین شده است، بیش از پیش تأییدی است بر تقید حکام پارس به حفظ میراث و هویت بومی. تجسم نمادهایی از سازه‌های حکومتی شهر پارسه بر سکه‌های حکام پارس و شناسایی نگارنده‌های بازمانده از حکام متأخر پارس در سال‌های پایانی قرن دوم میلادی در محوطه پارسه، نشانی است از انقیاد آنها به حفظ ارتباط خود با نیاکان پارس و سلاله هخامنشی. بدین ترتیب، بازخوانی نشانه‌های سکه‌های حکام پارس و انطباق آنها با معدود مستندات بازمانده از دوران مورد بحث، از تلاش آنها در حفظ ساختار اجتماعی و فرهنگی قلمرو خود در دوران سلوکی حکایت می‌کند. اگرچه حکام پارس تا مدتی تابع سلوکیان بودند، اما با بازنمایی نوع پوشش و آیین‌های سنتی و بومی در سکه‌ها به دور از نشانه‌های شمایل‌ی و نمادین عصر سلوکی و هلنی، بر هویت فرهنگی خود صحه گذاشتند؛ نافرمانی خود نسبت به سلوکیان را با ضرب سکه‌ای خاص و منحصر به فرد، اعلام کردند و با انتخاب مشترکات فرهنگی با اشکانیان همسو شدند. رمز ماندگاری حکام پارس همان پابندی به هویت فرهنگی و بومی بود که میراثی بازمانده از عصر هخامنشی می‌انگاشتند. این ماندگاری هویتی سرانجام به شکل‌گیری زمینه‌های کسب قدرت اردشیر پاپکان و تشکیل حکومت ساسانی منجر شد.

گزارش فرصت مطالعاتی دکتر احمد شاکری در جامعه و صنعت:

مسیری برای کاربردی سازی علوم انسانی

«فرصت مطالعاتی در جامعه و صنعت» مجالی است تا متخصصان علوم انسانی برای فهم میزان مطلوبیت کاربردی نظریه‌ها و ایده‌های فضای آموزش و پژوهش در جامعه، امکانی برای نگاه از ارتفاع به خود داشته باشند که آنان را از پژوهش غیرکاربردی و بی‌تأثیر بر جامعه دور سازد و نگاه آنان را در راستای استراتژی‌ها و اهداف راهبردی در بلندمدت شکل دهد.

مسیری برای کاربردی سازی علوم انسانی

بر اساس بند د ماده ۱۲ آئین‌نامه استخدامی اعضای هیأت علمی پژوهشگاه و با توجه به ابلاغ «شیوه‌نامه فرصت مطالعاتی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی در جامعه و صنعت» از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، براساس توافق صورت‌گرفته میان پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، دکتر احمد شاکری، از اعضای هیأت علمی پژوهشگاه مطالعات فرهنگی و ارتباطات پژوهشگاه، فرصت مطالعاتی خود را طبق رئوس برنامه ارائه شده به اتمام رساند.

فعالیت‌های متعددی در راستای تلاش برای گسترش تعاملات میان پژوهشگاه و وزارت علوم، در قالب تفاهم‌نامه موجود میان طرفین و به‌منظور شکل‌گیری همکاری‌های پایدار علمی و پژوهشی صورت پذیرفت. برگزاری نشست‌های مشترک میان دو مجموعه با حضور برخی از اعضای هیأت علمی در قالب سخنرانی و هم‌فکری، سخنرانی در چندین نشست و کارگاه و سمپوزیوم و ... شناسایی، مشاوره و ارائه راهکار در حوزه‌های مرتبط با رئوس فعالیت‌های سازمانی فرهنگستان هنر به‌عنوان واحد عملیاتی؛ کمک به انتقال و ترویج یافته‌های علمی و تخصصی دو مجموعه و همچنین پیگیری فعالیت‌های علمی در این ایام به انجام رسید.

در ادامه گزارشی از فعالیت‌ها بر اساس توافق میان ناظران علمی و اجرایی تفاهم‌نامه منعقدشده و تجربه سپری‌شده ارائه می‌شود:

۱. ضرورت حضور متخصصان علوم انسانی در جامعه و صنعت

در جلسات متعددی که به همت دفتر ارتباط با صنعت و جامعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به‌ویژه در جلسه «الگوها و راهکارهای نوین» در ارتباط دانشگاه با جامعه و صنعت در ۲۶ دی‌ماه ۱۴۰۰، برگزار شد، یک نکته واضح وجود دارد؛ غلبه ارتباط با صنعت بر ارتباط با جامعه. موفقیت رشته‌های فنی در این ارتباط‌گیری به‌روشنی دیده می‌شود و همین نکته جای خالی علوم انسانی و عمومی‌سازی آن را در فضای جامعه نشان می‌دهد. به‌عبارتی به‌نظر می‌رسد، صدای علوم انسانی به‌خوبی درون جامعه رسانده نمی‌شود.

بر همین اساس است که تبیین جایگاه کاربردی‌سازی علوم انسانی فراتر از آنچه در کتاب و پژوهش محصور مانده، به دلایل مختلف ضروری به نظر می‌رسد؛ از آن جمله این‌که انباشت تجربه و رسوب آن در فضایی محدود و عدم به‌کارگیری آن در ساحت عمومی می‌تواند از فعال‌ترین اعضای جامعه علمی که سرمایه‌های مادی و معنوی آن هستند، انسان‌هایی منزوی و آرام بسازد. آرامشی که خود موجب گسست میان فضاهای عمومی و علمی و دوری از درک زبان مشترک شده و به‌مرور زمان تبدیل به گودالی پرنشدنی میان علم و جامعه می‌شود.

«فرصت مطالعاتی در جامعه و صنعت» مجال است تا متخصصان علوم انسانی برای فهم میزان مطلوبیت کاربردی نظریه‌ها و ایده‌های فضای آموزش و پژوهش در جامعه، امکانی برای نگاه از ارتفاع به خود داشته باشند که آنان را از پژوهش غیرکاربردی و بی‌تأثیر بر جامعه دور سازد و نگاه آنان را در راستای استراتژی‌ها و اهداف راهبردی در بلندمدت شکل دهد. نمونه‌های مشابه همین فرصت مطالعاتی در دیگر کشورها با عناوینی نظیر «علوم با و برای جامعه» و ... نشانگر میزان توجه به این حوزه برای تربیت متخصصان و کارشناسانی با توانایی درک حوزه‌های مختلف و فهم مسائل و مشکلات جامعه است. به‌گونه‌ای که امروزه بهره‌مندی از دانش‌آموختگان و پژوهشگران رشته‌هایی مانند نشانه‌شناسی، مطالعات فرهنگی، روان‌شناسی و ... از صنایع سخت همچون صنعت خودروسازی تا صنایع نرم همچون صنعت نشر، امری رایج و مرسوم به شمار می‌آید. در نتیجه همین پیوند میان فضای علمی و عمومی جامعه است که اغلب متفکران و نظریه‌پردازان جهانی در آزمون و خطای نظریه‌های خود دچار چرخش گفتمانی شده‌اند. بر مبنای همین تجربه زیسته دیگر کشورها، یکی از فضاهای متداول جهانی، حضور در فضاهای غیردانشگاهی است که اصطلاحاً آکادمی نامیده می‌شوند.

مفهوم آکادمی این امکان را به اندیشمندان کشورهای مختلف می‌دهد تا به‌عنوان اتاق فکری برای سیاست‌گذاری به‌منظور اجرای اندیشه‌های تازه حضور داشته باشند. در همین راستا فرهنگستان‌های کشورمان از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فراوانی برای حضور جامعه علمی و برقراری پیوند میان علم و جامعه برخوردار است. فرهنگستان هنر نیز به‌عنوان یکی از این فرهنگستان‌ها در راستای وظایف اساسنامه‌ای و با هدف پیشنهاد سیاست‌گذاری برای حفظ و توسعه هنر اسلامی و ملی، نیازمند بررسی همه‌جانبه وضعیت موجود هنرها و شناخت دقیق، مناسب و موجز از وضعیت اجتماعی هنر معاصر ایران است تا بتواند برای دستیابی به آینده مطلوب از آن در گزارش‌های سیاستی بهره‌گیرد و پیشنهادات مناسب و مؤثر برای سیاست‌گذاری فرهنگی و هنری کشور ارائه کند.

۲. محورهای فرصت مطالعاتی و دستاوردهای آن:

دستاوردهای این فرصت مطالعاتی در قالب اقدامات صورت‌گرفته در دو محور اصلی به سرانجام رسید:

الف. اقدامات علمی و پژوهشی:

۱. دبیر علمی همایش «روایت شهرها، شهر روایت‌ها و عضو شورای علمی همایش «هنر و ابژه: رویکرد نشانه‌شناختی»؛
۲. ارائه سخنرانی خاطره و واقعه از منظر نقد جغرافیایی در خانه کتاب و ادبیات ایران (۱۴۰۰/۰۶/۳۱)؛
۳. ارائه سخنرانی مجازی نقشه برداری تجربیات ادبی: از کادر تا نشانه‌های جغرافیایی در رمان‌های جاده ابریشم در دانشگاه پل والری - مونپلیه ۳ فرانسه (۱۴۰۰/۰۸/۲۸)؛
۴. ارائه سخنرانی مفهوم شهر از منظر نقد جغرافیایی: رابطه تفکر میان فرهنگی و رویکرد نقد ادبی در انجمن فلسفه میان فرهنگی (۱۴۰۰/۰۹/۱۸)؛
۵. ارائه سخنرانی پژوهش‌های نشر از منظر مطالعات فرهنگی در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (۱۴۰۰/۰۹/۲۳)؛
۶. ارائه سخنرانی جایگاه موزه شهر در روایت شهری در مجموعه فرهنگی سعدآباد (۱۴۰۰/۰۹/۲۵)؛
۷. دبیر نشست «مسائل و چالش‌های آموزش مجازی در سامانه‌های یادگیری الکترونیکی» با حضور نمایندگان شش دانشگاه برگزیده کشور (۱۴۰۰/۱۰/۲۶)؛
۸. ارائه سخنرانی دیپلماسی کتب هنری در فرهنگستان هنر و انجمن دیپلماسی ایران (۱۴۰۰/۱۱/۴)؛
۹. ارائه سخنرانی استانداردهای نشر کتاب کودک در دومین نمایشگاه مجازی کتاب تهران (۱۴۰۰/۱۱/۶)؛

۱۰. ارائه سخنرانی توسعه فضاهای فرهنگی در شهر؛ بازخوانی تجربه‌های دیگر در مؤسسه کمک به توسعه فرهنگ و هنر (۱۴۰۰/۱۱/۹)؛
۱۱. برگزاری اولین پیش‌نشست همایش «روایت شهرها، شهر روایت‌ها» با عنوان «روایت شهر و ارتباطات» در فرهنگستان هنر با حضور سه نفر از اعضای هیأت علمی پژوهشگاه (۱۴۰۰/۱۱/۲۰)؛
۱۲. ارائه سخنرانی کلان روایت‌ها در مطالعات شهری در فرهنگستان هنر (۱۴۰۰/۱۱/۲۰)؛
۱۳. ارائه سخنرانی نقد جغرافیایی: از نظریه تا عمل در دانشگاه سوره و انجمن علمی هنر و ادبیات تطبیقی؛
۱۴. ارائه سخنرانی خانه موزه به مثابه ابژه هنری در همایش «هنر و ابژه: رویکرد نشانه‌شناختی» در فرهنگستان هنر و با مشارکت حلقه نشانه‌شناسی تهران (۱۴۰۰/۱۲/۱۸)؛
۱۵. برگزاری کارگاه «کلان‌پروژه‌ها و کلان‌طرح‌های پژوهشی در سیاست‌گذاری فرهنگی و هنری در ایران و دیگر کشورها» در فرهنگستان هنر (۱۴۰۰/۱۰/۲۹)؛
۱۶. برگزاری دومین پیش‌نشست همایش «روایت شهرها، شهر روایت‌ها» با عنوان «روایت شهری و ادبیات» در فرهنگستان هنر با حضور یک نفر از اعضای هیأت علمی پژوهشگاه (۱۴۰۰/۱۱/۴)؛
۱۷. پیگیری پژوهش‌های مرتبط با فعالیت‌های تعریف شده در پژوهشگاه در راستای موضوع جغرافیای فرهنگی، نقد جغرافیایی و ارتباطات شهری.

ب. اقدامات اجرایی:

۱. تلاش در جهت تعریف فعالیت‌های مرتبط با تخصص‌های اعضای هیأت علمی پژوهشگاه و گسترش تعامل میان دو مجموعه در قالب تفاهم‌نامه موجود به‌منظور شکل‌گیری همکاری‌های پایدار علمی و پژوهشی؛
۲. مشورت در بررسی و تدوین تئوری‌های پژوهشی مرتبط با حوزه فرهنگی و هنری به‌منظور بازبینی کرسی‌های نظریه‌پردازی مربوطه؛
۳. شناسایی، مشاوره و ارائه راهکار به‌منظور استانداردسازی برخی فعالیت‌های سازمانی فرهنگستان هنر به‌ویژه در حوزه‌های پژوهش، امور بین‌الملل و انتشارات متن؛
۴. بهره‌برداری از منابع علمی موجود در دو مجموعه جهت انتقال و ترویج یافته‌های علمی و تخصصی؛
۵. حضور در جلسات مرتبط با شوراها علمی و تخصصی و ارائه مشورت‌های لازم؛
۶. مذاکره با نهادهای مختلف جهت تقویت روابط بین‌سازمانی.

برگزاری جشن ولادت باسعادت حضرت امام رضا (ع)

به مناسبت سالروز ولادت باسعادت حضرت امام رضا (ع) جشنی با حضور دکتر نجفی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی، معاونان پژوهشگاه و همکاران در روز ۲۱ خردادماه برگزار شد. همچنین در این روز دکتر نجفی به همکاران همنام امام رضا (ع) هدایایی تقدیم کرد. در ادامه گزارش تصویری این مراسم از نظرستان می‌گذرد:

نظام ارتباطی و رسانه‌ای ایران و کنش‌گری در پساتحریم و پسا کرونا

به مناسبت روز جهانی ارتباطات و روابط عمومی نشست علمی «نظام ارتباطی و رسانه‌ای ایران و کنش‌گری در پساتحریم و پسا کرونا»، به همت پژوهشکده ارتباطات و مطالعات فرهنگی در تاریخ ۲۷ اردیبهشت‌ماه، برگزار شد. در ابتدای این نشست که به صورت غیرحضور و برخط، برگزار می‌شد، دکتر سیده‌زهرا اجاق، رئیس پژوهشکده ارتباطات و مطالعات فرهنگی پژوهشگاه و دبیر نشست، ضمن تبریک این روز درباره اهمیت فناوری‌های دیجیتال و نوین در سلامت دوره سالمندی و نام‌گذاری این روز سخن گفت. سپس دکتر یونس شکرخواه، دکتر ماندانا تیشه‌یار و منصور ساعی به ارائه سخنرانی‌های خود پرداختند.

تعاریف کلینیکی از مسائل جهان امروز نمی‌تواند کارآمد باشد

دکتر شکرخواه ضمن اشاره به نمونه‌هایی از فناوری‌های دیجیتالی مورد استفاده سالمندان ایرانی به نقش همه‌گیری کووید-۱۹ در گسترش توجه سالمندان و مصرف آنها از این فناوری‌ها پرداخت و درباره ویروس کرونا گفت که «کرونا طولانی‌ترین و بی‌سابقه‌ترین موضوعی بود که روزنامه‌نگاری با آن درگیر بوده است که پیوسته و تنیده به ما داستان می‌گوید».

وی ادامه داد: آموزش درباره فناوری‌های دیجیتال باید از دوران کودکی آغاز شود و به‌ویژه بر اهمیت درک مفاهیم جدید توسط گروه‌های مختلف اجتماعی تأکید کرد.

دکتر شکرخواه با اشاره به بحث تحریم و موضوع پساتحریم گفت: این دوره‌های طولانی به پایان می‌رسند، اما در عرصه ارتباطات، فلسفه و جامعه‌شناسی ما متخصصان باید مسئله‌گرایانه پیش برویم و صورت مسئله را به‌خوبی توضیح و ابعاد آن را نشان دهیم. تعاریف کلینیکی از مسائل جهان امروز نمی‌تواند کارآمد باشند و ما باید مسئله‌گرایانه حرکت کنیم. چون با جامعه خسته، کوفته و معترض به وضعیت؛ طرف هستیم.

استاد بازنشسته دانشگاه تهران درباره تحولات ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹ نیز توضیحاتی داد و به موضوعاتی چون امنیت شغلی روزنامه‌نگاران، استقلال تحریریه و سانسور در روزنامه‌نگاری پرداخت. او به متخصصان و پژوهشگران توصیه کرد: «ما بهتر است درگیر خبر نشویم؛ بلکه درگیر نظر و طرح مسئله باشیم. ما باید مسائل و مؤلفه‌های آنها را خوب طرح کنیم».

دکتر شکرخواه درباره احتمالات ممکن برای جهان پس از کرونا و پس از تحریم موارد زیر را برشمرد: شاید یک جهان‌سازی جدید پیش‌رویمان باشد. کشاکش‌ها شاید شدیدتر باشند. ناسیونالیسم جدیدی سر خواهد زد و نوعی مدیریت جدید تغییر پدید خواهد آمد. تجاربی همچون ضد عفونی شهرها و رواج استفاده از دستکش و ماسک، قطعاً در سطح اجتماعی نقش خواهند داشت. این هل داده‌شدن ناخواسته ما به سمت فناوری‌ها موجب تغییرات زیادی خواهد شد. ما در این تجربه، شکستگی را در تمام سطوح دیده‌ایم باید به

سمت ترمیم و بازنگری مدل‌های توسعه برویم. ظهور یقه طلایی‌ها و روزنامه‌نگاری مبتنی بر هوش مصنوعی، اخلاق هوش مصنوعی و غیره.

کرونا و فرصتی برای از سرگیری مناسبات و همکاری‌های علمی بین‌المللی در فضای مجازی

در ادامه دکتر تیشه‌یار، عضو هیأت علمی و مدیر سابق دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه علامه طباطبائی، درباره تجربه همکاری‌های علمی دانشگاه علامه طباطبائی در دوره همه‌گیری کووید-۱۹ توضیح داد و از روزهای خوب گسترش همکاری‌های علمی پس از امضای توافقنامه برج‌ام یاد کرد و سپس تشریح کرد که با خروج آمریکا از برجام و گسترش تحریم‌های ایران، فضای علمی دچار مشکلات زیادی شد تا جایی که مقالات علمی پژوهشگران ایرانی در نشریات خارجی و بین‌المللی منتشر نشد.

استادیار دانشگاه علامه طباطبائی، همه‌گیری ویروس کرونا را فرصتی برای از سرگیری مناسبات و همکاری‌های

علمی بین‌المللی در فضای مجازی برشمرد که همراه با تحولات و پیشرفت‌های گسترده‌ای در عرصه آموزش مجازی بوده است. طبق توضیحات دکتر تیشه‌یار، تمرکززدایی، رابطه متقابل، فرصت‌های منطقه‌گرایی، برابری و عدالت آموزشی، دموکراتیزه شدن کلاس‌های درس و همگرایی فرهنگی ویژگی‌های روابط علمی بین‌المللی در دوره همه‌گیری کووید-۱۹ بودند.

تمرکز بر اصلاح تصویر مخدوش ایران در عرصه‌های بین‌المللی

دکتر منصور ساعی، عضو هیأت علمی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات نیز در این نشست به بحران‌های متعددی که از سال ۱۳۹۷ تا کنون ایران درگیر آنها شده اشاره کرد و همه‌گیری ویروس کرونا و تحریم‌های ناشی از خروج آمریکا از برجام را دو نمونه برجسته آنها برشمرد. وی عملکرد رسانه‌ها را این طور ارزیابی کرد: غافلگیری رسانه‌ها و روابط عمومی‌ها، فقدان میزبانی بحران در نظام ارتباطی و رسانه‌ای، مختل شدن اقتصاد نظام ارتباطی و رسانه‌ای، فروپاشی اعتماد اجتماعی به رسانه جریان اصلی، عدم مستندسازی تجارب موفق و ناموفق در مواجهه با بحران.

مدیر گروه ارتباطات علم و فناوری پژوهشکده توضیح داد: رسانه‌های ایرانی فعال در عرصه بین‌المللی به دلیل ایدئولوژیک و واکنش‌گرایانه عمل کردن، ظرفیت اثرگذاری چندانی ندارند. او در ادامه پیشنهاد داد که در پستاتحریم و پساکرونا، رسانه‌ها و نظام ارتباطی در عرصه داخلی بر مقوله گفت‌وگوی ملی تمرکز و در خط مشی مرکززدایی کنند. در عرصه بین‌المللی هم با توجه به تلاش صورت‌گرفته طی چهار دهه برای ارائه تصویری مخدوش از ایران، رسانه‌ها با فعالیت به‌عنوان نهادی مستقل می‌توانند در اصلاح این تصویر نقش مثبتی داشته باشند. در پایان نشست، به سؤالات مطرح شده، پاسخ داده شد.

پیش‌ران‌ها و پسران‌های گفت‌وگوی بین‌نسلی در خانواده ایرانی

نشست «پیش‌ران‌ها و پسران‌های گفت‌وگوی بین‌نسلی در خانواده ایرانی» با سخنرانی دکتر منصور ساعی، عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و دکتر معصومه تقی‌زادگان به‌عنوان دبیر نشست دهم خردادماه برگزار شد.

در ابتدای نشست دکتر ساعی دیالوگ بین‌نسلی را یک مسئله اجتماعی در سه دهه اخیر دانست و توضیح داد که طبق نتایج مطالعه‌ای در سال ۱۳۹۹ والدین و فرزندان وقت و انرژی کمی برای ارتباط کلامی مبتنی بر پذیرش و احترام صرف می‌کنند و اگر در مواردی گفت‌وگوی کوتاهی شکل بگیرد به سمت بحث، جدل، تنش و مناظره پیش می‌رود. همچنین ۷۹ درصد جوانان شرکت‌کننده در پیمایش ملی در سال ۱۳۹۲ از عدم اطمینان و اعتماد خانواده به خود خبر دادند، پیمایش سال ۱۳۹۹ معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری نیز نشان داده است که زمان گفت‌وگو میان اعضای خانواده طی ۲۰ سال گذشته از ۲ ساعت به ۲۰ دقیقه کاهش پیدا کرده است.

نبود دیالوگ بین‌نسلی گریبان خانواده را گرفته است

عضو هیأت علمی پژوهشگاه ارتباطات در واکاوی دلایل شکل‌گیری این مسئله گفت: مسئولیت‌های اقتصادی و اجتماعی خانواده، کاهش فراغت جمعی و فضای تعامل مشترک خانواده، از دست رفتن مرجعیت و نقش والدگری والدین، نامطلوب بودن کیفیت روابط والدین با فرزندان، فقدان شناخت و مهارت ارتباطات گفت‌وگومحور بین والدین و فرزندان بازدارنده‌ها و موانع درون و برون خانوادگی هستند که از تحقق گفت‌وگوی بین‌نسلی جلوگیری می‌کنند.

وی در توضیح بیشتر افزود: اشتغال حداکثری والدین و انتقال مسئولیت نهادهای اقتصادی و اجتماعی مدرن به خانواده باز مسئولیت خانواده را افزایش داده است. چرا که مسئله‌ها در جامعه باقی نمی‌مانند و به خانه و خانواده سرریز شده و آنجا را با اختلال مواجه می‌کنند. والدین مجبور هستند برای جبران ناکارآمدی نهادهای بیرونی هزینه‌های سنگینی را تحمل کنند و این یعنی قربانی کردن زمان و فرصت تعامل نسل‌ها برای فراهم آوردن حداقل‌ها. همچنین کاهش دوره‌های خانگی شدن و گذران اوقات فراغت منفعلانه سبب کاهش زمینه‌های تعامل مشترک در خانواده شده است.

دکتر ساعی کهنه‌پنداری دانش، تجربه و اطلاعات نسل والدین از سوی فرزندان را منجر به فروپاشی مرجعیت والدین و کاهش مراجعه و گفت‌وگوی میان فرزندان و والدین دانست. نهایتاً والدین به مثابه کیف پول در نظر گرفته شده و والدگری را برون‌سپاری می‌کنند.

وی جهان‌بینی و ارزش‌های متمایز نسل‌ها، اختلال در منابع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مولد گفت‌وگو و کاهش تعداد اعضا خانوار شهری را پسران‌های زمینه‌ای گفت‌وگوی بین‌نسلی دانست و افزود: خانواده ایرانی یک پا در دوران سنت و یک پا در دوران مدرن دارد آن وضعیت موجب «جای گشتی شدن» یا «نوسانی شدن» فرهنگ، ذهن و رفتار ایرانی شده است.

نهایتاً آنچه با آن مواجه هستیم پیچیدگی شخصیتی و دوگانگی ذهنی-رفتاری و شکل‌گیری شخصیت‌های دمدمی‌مزاج است که مانع شکل‌گیری یک ارتباط و تعامل قابل‌پیش‌بینی بین طرفین می‌شود. عضو هیأت علمی پژوهشکده ارتباطات به‌رسمیت نشناختن هویت فرزندان در جامعه و خانواده، حضور قدرت سیاسی در عرصه تولید گفت‌وگو در جامعه و خانواده را دو عامل و پسران مداخله‌گر دیالوگ بین‌نسلی دانست که بر راهبردهای شکل‌گیری و توسعه گفت‌وگوی بین‌نسلی در خانواده ایرانی اثر می‌گذارند، وی در توضیح افزود: طولانی‌شدن ماندگاری فرزندان در خانواده به‌دلیل تحصیل و بیکاری، فرآیند استقلال اقتصادی و مالی فرزندان از خانواده را به تأخیر می‌اندازد، این تأخیر هرچه طولانی‌تر شود بر نگاه والدین به فرزندان به‌عنوان انسان‌های مستقل و توانمند دارای مهارت‌های زندگی تأثیر منفی می‌گذارد.

دکتر ساعی در ادامه سخنرانی خود به آموزش، ترویج و نهادینه‌سازی ارتباطات انسانی گفت‌وگو محور، توانمندسازی والدین برای درک و پذیرش جهان‌زندگی نسل فرزندان و سیاست‌گذاری اقتصادی، اجتماعی و ارتباطی خانواده محور را سه راهبردها و استراتژی‌های مؤثر در شکل‌گیری و توسعه گفت‌وگوی بین‌نسلی در خانواده خواند و افزود: بر پایه آموزش رسمی مهارت‌های ارتباطی و دیالوگی به اعضا خانواده، تغییر الگوی آموزش مدرسه‌ای به‌سمت آموزش انتقادی گفت‌وگو محور، ترویج گفت‌وگوی بین‌نسلی در برنامه‌های ارتباطی و کمپین‌ها و همچنین تغییر الگوی ارتباطی رهبران افکار و نهادهای مرجع از تک‌گویی به گفت‌وگو می‌توانند مؤثر و راهگشا باشند. در عرصه سیاست‌گذاری نیز تدوین سند ملی و حمایت تقویت فرصت‌ها و برنامه‌های ارتباطی و فراغتی فعال خانواده محور مؤثر خواهند بود.

وی ابراز امیدواری کرد: فراهم آوردن چنین شرایطی در نهایت سبب تقویت خانواده مدنی گفت‌وگو محور شود که در آن ارتباطات انسانی تعاملی کلامی و غیرکلامی درست، پذیرش دیگری، کشف دیگری، احترام به دیدگاه‌ها متفاوت دیگری، گوش دادن فعال و همدلانه، تعلیق قضاوت و پیشداوری و سرزنش، پرهیز از تک‌گویی و رفتارهای آمرانه و تشویق پرسشگری و پذیرش حق انتقادی و نظر برای دیگری برقرار است. در چنین شرایطی کارایی، بهره‌وری و نشاط بین‌نسلی افزایش یافته و همکاری و مشارکت بین‌نسلی برای ساختن حال و آینده مشترک پدید می‌آید.

گفتنی است در پایان نشست افراد حاضر در نشست سؤالات خود را مطرح کردند و فضای گفت‌وگو درباره این مسئله شکل گرفت.

پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات

پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات
در چهارمین نشست علمی «ارتباطات خانواده» برگزار می‌کند:

**پیشران‌ها و پسران‌های گفتگوی بین‌نسلی
در خانواده ایرانی**

سخنران:
دکتر منصور ساعی
(استادیار ارتباطات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و پژوهشگر ارتباطات خانواده)

دبیر نشست:
دکتر معصومه تقی‌زادگان
(استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

سه‌شنبه ۱۰ خرداد ماه ۱۴۰۱ ساعت: ۱۳ تا ۱۵

لینک ورود به نشست: <https://webinar.ihcs.ac.ir/b/ihc-vzh-gxb-6dh>

تراریخته‌های آشپزخانه در قاب رسانه

نشست تخصصی «تراریخته‌های آشپزخانه در قاب رسانه» ۲۴ خردادماه، در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد. در این نشست که به همت پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات برگزار شد، دکتر سیده‌زهره اجاق عضو هیأت علمی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات به تشریح نتایج پژوهش خود پیرامون بازنمایی زیست فناوری و محصولات تراریخته در خبرگزاری‌ها پرداخت.

وی در ابتدای این نشست به تبیین مفهوم زیست فناوری و تراریخته پرداخت و گفت: زیست فناوری به معنای کاربرد روش‌های علمی و فنی در تبدیل بعضی مواد به کمک عوامل بیولوژیک (میکرو ارگانیسم‌ها، یاخته‌های گیاهی و جانوری و آنزیم‌ها و ...) برای تولید کالا و خدمات در صنایع مختلف به‌ویژه کشاورزی، صنایع غذایی، دارویی و پزشکی است. در همین راستا غذاهای تراریخته به محصولاتی اشاره می‌کند که اصلاح ژنتیکی شده‌اند. در واقع از یک گیاه، حیوان یا میکرو ارگانیسمی طبیعی به‌وجود می‌آیند، اما از لحاظ ژنتیکی طوری اصلاح شده‌اند که ویژگی جدیدی را نشان می‌دهند، یا یک ویژگی طبیعی را از دست می‌دهند.

وی سپس دلایل موافقان و مخالفان غذاهای تراریخته را برشمرد و افزود: مدافعان این فناوری، این فناوری را برای امنیت غذایی در جهان، تولید محصولات سالم‌تر و تغذیه بهتر لازم می‌دانند و معتقدند این نوع محصولات را باید گسترش دهیم تا بر مشکلاتی همچون کمبود آب و سیر کردن مردم فائق آییم. در مقابل، مخالفان به تأثیرات احتمالی زیان‌آور این محصولات بر سلامت بشر و تنوع گونه‌های زیستی اشاره می‌کنند، اما نکته مخاطره‌آمیز این است که اطلاعات علمی درباره اثرات مصرف آن بر سلامت انسان در درازمدت وجود ندارد و همین موضوع موجب ایجاد حساسیت مردم نسبت به این فناوری و محصولات حاصل از آن شده است.

دکتر اجاق با مرور تحقیقات گذشته خاطرنشان کرد: «امروزه دانش در ابعاد مختلف زندگی حضور دارد و علم مدرن به یکی از حوزه‌های مهم زندگی اجتماعی تبدیل شده است. از نظر بسیاری از پژوهشگران، این جامعه را می‌توان جامعه دانش‌بنیان، اطلاعاتی یا پسا صنعتی نامید. در عین حال در جامعه‌ای که تحت تأثیر علم است، ماهیت روابط اجتماعی تغییر می‌کند و کشمکش‌ها و تعارضات جدیدی در جامعه ایجاد می‌شود. طبیعت در جامعه دانش‌بنیان خود را به شکل فاجعه، خطر و دشواری برملاء می‌کند و تردیدهایی برای انسان‌ها پدید می‌آورد که ویژگی مخاطره‌آمیزی به جامعه می‌بخشد.

وی در ادامه به نظرات داگلاس و بک با دو رویکرد متفاوت در مورد جامعه مخاطره‌آمیز اشاره کرد و افزود: داگلاس بر این باور است که سیاست‌گذاری برای کمک به حل مشکلات ناشی از مخاطرات، باید به بازسازی اعتماد عمومی نسبت به اقتدار علمی همت گمارد. ولی بک می‌گوید که جامعه و حوزه علم که بخشی از جامعه است، باید در پذیرش دانش تخصصی منعطف‌تر باشند و سیاست‌گذاری باید علم را به اقتدارگرایی کمتر هدایت کند.

این متخصص ارتباطات علم تأکید کرد: متخصصان و رسانه‌ها نقش زیادی در تعریف چیستی و حدود رویدادهای تهدیدکننده ممکن یا مخاطرات احتمالی آینده دارند. در نتیجه در این دوره، اهمیت اجتماعی و اقتصادی دانش افزایش می‌یابد که موجب افزایش قدرت رسانه‌ها برای تولید دانش و نشر آن می‌شود. در جامعه مخاطره‌آمیز، رسانه‌ها صداهای افراد محلی را در کنار نظرات متخصصان علمی ارائه می‌دهند تا ارزیابی‌های قابل اطمینانی ارائه دهند.

وی افزود: اما در جهان سوم آگاهی‌ای که ما درباره مخاطرات فناوری‌ها کسب کرده‌ایم، به‌طور کامل از راه علمی حاصل نشده و شیوه‌های دیگری از اندیشیدن در آن دخالت دارند که می‌توانند در کنش‌های ما نمودار شوند و بازنمایی‌های رسانه‌ای یکی از محمل‌های پدیدار شدن این آگاهی‌هاست. در مبحث مخاطرات باید به منابع و ویژگی‌های فرهنگی جوامع مثل فردگرایی، جمع‌گرایی یا تقدیرگرایی توجه داشت. در همین راستا در تحلیل بازنمایی‌های مخاطرات در ایران باید به منابع فرهنگی جامعه که موجب تسهیل شیوع و رواج مباحثه مناسب درباره مخاطرات می‌شوند، توجه داشت.

رئیس پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات در ادامه به تشریح نتایج پژوهش خود در مورد ارزیابی محتواهای رسانه‌ای پیرامون زیست فناوری در سه خبرگزاری فارس، ایسنا و باشگاه خبرنگاران جوان در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ و با استفاده از نظریه چارچوب‌بندی رسانه پرداخت و اظهار داشت: جریان غالب خبری در هر سه خبرگزاری مورد مطالعه به نفع زیست فناوری گیاهی بوده و آن را عامل مهمی در دستیابی به توسعه اقتصادی و تحقق سیاست‌های علمی مندرج در نقشه جامع علمی کشور بازنمایی کرده‌اند. موافقان از عدم حمایت دولت و گاهی جامعه گلایه دارند، زیرا معتقدند این فناوری ظرفیت ایجاد رشد و توسعه اقتصادی در کشور را دارد، ولی تصمیم‌گیران به این ظرفیت بی‌توجه هستند. نگاه این دسته از موافقان زیست فناوری گیاهی به مخاطره ناشی از آن، تحت تأثیر منافع تجاری است.

وی با اشاره به فرهنگ ریسک‌گریزی که از جانب رسانه‌ها ترویج می‌شود، خاطرنشان کرد: منابع خبر با وجود این که اهمیت زیست فناوری کشاورزی در فائق آمدن بر مشکلاتی که جوامع امروز با آن مواجهند را تأیید می‌کنند، ولی مصرف آن را فعلاً توصیه نمی‌کنند و استدلال می‌کنند که هنوز اثرات این محصولات بر انسان مشخص نشده است. در عین حال رابطه تعریف نشده‌ای هم وجود دارد که به «واردکنندگان محصولات تراریخته» مربوط است. در حالی که به گفته مسئولان ۷۰ درصد واردات مواد غذایی به کشور تراریخته است، ولی صادرکنندگان مجوز تراریخته یا واردکنندگان هرگز هیچ مطلبی در این باره نگفته و تعریفی از مواد تراریخته و واردات آن ارائه نکرده‌اند و صدای خاموش این فضا هستند.

وی خاطرنشان کرد: برساخت اجتماعی رسانه‌ها از مخاطره تراریخته‌ها و زیست فناوری گیاهی بیشتر مثبت است. رسانه‌ها به‌ویژه در قالب کشمکش و مسئولیت عمومی به مباحثات اجتماعی متخصصان درباره موضوع هم پرداخته‌اند، ولی وارد عرصه نقد اجتماعی نشده‌اند و صداهای محلی و مردمی در کنار صداهای متخصصان شنیده نمی‌شود. در مجموع مباحثه اجتماعی در این حوزه خصلت علمی-سیاسی دارد و ذی‌نفعان با استفاده از رسانه‌ها تلاش دارند تا خط مشی‌گذاری دولت را تحت تأثیر قرار دهند.

این پژوهشگر حوزه رسانه تأکید کرد: وضعیت سردرگمی حوزه علم و قانون‌گذاری زیست فناوری گیاهی در ایران موجب شده تا این اخبار در حوزه عمومی بیشتر ظرفیت ایجاد نگرانی برای مردم را داشته باشند. مردم از طریق این اخبار مطلع می‌شوند که محصولات تراریخته وارد ایران می‌شوند و توسط دام و انسان‌ها هم مصرف می‌شوند، ولی هیچ راهی برای تشخیص محصولات تراریخته از غیرتراریخته وجود ندارد، چراکه محصولات تراریخته در ایران برچسب‌گذاری نمی‌شود.

دکتر اجاق در انتها تصریح کرد: در غیاب قوانین و سیستم ارزیابی شفاف مخاطرات، شهروندان از نظر معرفتی به دانش و معرفت متخصصان نیاز دارند و متخصصان هم به پژوهش‌ها و مقالاتی استناد می‌کنند که در نشریه‌های معتبر خارجی له یا علیه زیست فناوری گیاهی و سلامت محصولات تراریخته منتشر شده‌اند. در این شرایط جامعه ایران استقلال‌شناختی خود را از دست داده و بازتولید این وضعیت، موجب افزایش احساس خطر می‌شود. در نتیجه مخاطره از وضعیتی قابل محاسبه و کنترل به وضعیتی غیرقابل شناخت و محاسبه و «تحقق مخاطره یا فاجعه» تبدیل می‌شود. در واقع در مواجهه با تراریخته‌ها، جامعه ایران بیش از اینکه جامعه مخاطره‌آمیز باشد، جامعه بیمناک و سرگردان است.

در پایان این نشست، دکتر اجاق به سؤالات تعدادی از حاضران پاسخ داد.

مطالعات گویش‌شناسی: گویش‌های مناطق جنوب شرقی استان فارس و غرب استان هرمزگان

نشست تخصصی با عنوان «مطالعات گویش‌شناسی: گویش‌های مناطق جنوب شرقی استان فارس و غرب استان هرمزگان» ۲۹ خردادماه ۱۴۰۱، توسط گروه گویش‌شناسی پژوهشکده زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد. دبیر علمی نشست دکتر مسعود قیومی و دبیر اجرایی دکتر ایفا شفائی بودند. در این نشست ۵ سخنرانی برگزار شد که چکیده سخنرانی‌ها در ادامه از نظرتان می‌گذرد:

عبدالنبی سلامی

گونه‌گونی زبان مردم لارستان و خاستگاه هر یک از آنها

سرزمین کهن فارس با گستره تاریخی و فرهنگی خود، بسی فراتر از مرز سیاسی امروز بوده است. متأسفانه در تقسیمات کشوری، با مرزبندی سیاسی صورت گرفته امروز فارس، بسیاری از خویشاوندان فرهنگی آن در پشت مرزهای سیاسی مانده‌اند و با ایجاد استان کهگیلویه و بویراحمد (در سال ۵۵۱۱) و استان بوشهر (در سال ۵۵۵۱) و استان هرمزگان (در سال ۵۵۶۴) که سبب جدایی مناطقی از آن شده، سال به سال محدودتر شده است. لارستان نیز که منطقه وسیعی از حاشیه جنوب شرقی فارس را تشکیل می‌دهد، در اثر تقسیم فارس، بخش وسیعی از توابع خویش از جمله بستک، بندرلنگه و گاوبندی را از دست داده و امروز با وجود همسانی تاریخی، فرهنگی و اجتماعی جدا نشدنی‌شان، اما از نظر تقسیمات سیاسی کشوری، از هم دور افتاده‌اند، این همسانی به‌ویژه در زبان بومی آنها بسیار نمایان است.

در این فرصت ابتدا مختصری از شرایط زبانی مردم فارس به میان آمد و از جزایر سه‌گانه زبانی آن، به گسترده‌ترین جزیره زبانی، یعنی زبان حوزه لارستان و بخشی از خویشاوندان آنها در دو استان بوشهر و به‌ویژه هرمزگان، پرداخته شد. در این گفتار، سخن از تعدد و گونه‌گونی زبان‌های امروز مناطق مزبور با ساختهای متفاوت آورده می‌شود و در باره خاستگاه هر گروه از آنها بحث خواهد شد.

دکتر ایفا شفائی

بررسی منتخبی از پارامترهای رده‌شناسی در گویش اوزی

گویش اوزی از گویش‌های جنوب شرق استان فارس است که در تحقیق حاضر ویژگی‌های مرتبط با ساخت سببی، ساخت مجهول، ساختهای دو مفعولی و بازنمایی فاعل‌های ضمیری و پارامترهای مرتبط با این ویژگیها در آن بررسی شد. نتایج حاصل از این بررسی نشان می‌دهد که در این گویش ساخت سببی تحلیلی از دو نوع متوالی و هدفمند و نیز ساخت سببی ترکیبی از دو نوع صرفی و مرکب دیده می‌شود و از این لحاظ ارزش مختلط دارد. ساخت مجهول نیز از نوع تحلیلی و مجهول شخصی شناسائی شد. ساخت دو مفعولی از نوع مفعول غیر مستقیم و مفعول مضاعف است و ارزش مختلط دارد. صورت‌بندی فاعل‌های ضمیری هم به صورت‌بندی و هم به صورت واژه بستی است و از آنجائی که حضور فاعل ضمیری در جایگاه فاعل اختیاری است در رده ششم از زبان‌ها، یعنی رده ترکیبی قرار می‌گیرد.

دکتر ناصر محبی

مفعول نمائی افتراقی در گویش بستکی

گویش بستکی از جمله گویش‌های ایرانی است که می‌توان پدیده بود. آن چه در این گویش تعیین‌کننده این امر است، عبارت است از:

۱. شخصیت‌نمایی: در این مفهوم، نشان مفعول تنها برای انسان کاربرد دارد و در مورد حیوان و اشیاء اسم‌های معنی کاربردی ندارد.

۲. رفع ابهام از جمله: به این معنی که اگر در جمله، شناسه فعل باعث ایجاد تمایز میان فاعل و مفعول نشود، برای رفع ابهام از جمله و تمییز فاعل از مفعول، نشان مفعول استفاده می‌شود. بنابراین در گویش بستکی، تنها طیف جاننداری می‌تواند نقش افتراقی بگیرد و طیف معرفگی هیچ جایگاهی در این امر ندارد. همچنین حضور یا عدم حضور نشانه مفعول در این گویش، در حالتی موازی قرار دارد و تنها مسئله ابهام در جمله است که حضور نشانه مفعول را ایجاب می‌کند.

آزاده وطن‌پور

واکاوی چالش‌های برگردان گویش اوزی به فارسی معیار

هدف از سخنرانی حاضران است که به چالش‌های موجود در ترجمه متون و قصه‌های گویش اوزی به فارسی معیار بپردازد و نقش ترجمه در تغییر معنایی کلمه و مفاهیم فرهنگی را مورد بررسی قرار دهد. گویش اوزی که در زمره گویش‌های ایرانی جنوب غربی در نظر گرفته می‌شود دارای پیچیدگی‌های ساختاری و معنایی منحصر به فردی است که ترجمه کلمه به کلمه و مطابق با فرهنگ لغات را غیرممکن می‌سازد این پیچیدگی در برگرداندن قصه‌های عامیانه به فارسی معیار که به صورت میدانی در شهرستان اوز به گویش اوزی جمع‌آوری شده‌اند به وضوح دیده می‌شود. در اینجا ابتدا به معرفی دو نظریه غالب در مطالعات ترجمه، نظریه آینه mirror theory و نظریه هم‌ارزی طبیعی natural equivalence theory می‌پردازیم تا ترجمه کلمه به کلمه قصه‌ها از گویش اوزی به فارسی معیار به چالش کشیده شود. در نهایت ترجمه به عنوان تفسیر و ترجمه به عنوان بازنمایی را به عنوان راهکارهای جایگزین که می‌تواند لایه‌های مختلف فرهنگی و اجتماعی این قصه‌ها را به منظور رسیدن به ترجمه‌ای نزدیکتر به متن فرهنگی گویش اوزی مورد واکاوی قرار دهد معرفی خواهیم کرد.

سید قطب الدین موسوی

بررسی تطبیقی نظام مطابقه در گویش رستاقی و فداغی

از آنجایی که مطالعه تطبیقی بین زبان‌ها و گویش‌های مختلف مدتی است مورد توجه زبان‌شناسان و به صورت خاص مورد توجه پژوهشگران حوزه گویش‌شناسی قرار گرفته است، در این فرصت سعی می‌شود، نظام مطابقه در گویش رستاقی که در غرب استان هرمزگان روستای رستاق از توابع شهرستان بندرلنگه گویشور دارد و گویش فداغی که در جنوب استان فارس در روستای فداغ از توابع شهرستان گراش گویشور دارد را به صورت تطبیقی بررسی کند. هر دو گویش (رستاقی و فداغی) در شاخه زبان‌های ایرانی غربی گروه گویش‌ها و زبان‌های جنوب شرقی قرار دارد. نظام مطابقه در هر دو گویش رستاقی و فداغی دوگانه است. به این صورت که فاعل همه فعل‌های لازم و فاعل فعل‌های متعدی در زمان حال همواره به شکل پسوند فاعلی در فعل صورت‌بندی می‌شوند. اما فاعل افعال متعدی در زمان گذشته به صورت واژه‌بست مطابقه با فاعل نمود پیدا می‌کنند و همواره به صورت پیش‌بست هستند و میزبان آنها یا فعل است یا در صورت حضور مفعول پیش اضافه‌ای است. در واقع این دو گویش کنایی گسسته هستند و الگوی کنایی فقط در زمان گذشته از الگوی کنایی استفاده می‌کند و در سایر زمان‌ها از الگوی فاعلی-مفعولی استفاده می‌کند.

پژوهشکده زبان‌شناسی برگزار می‌کند

مطالعات گویش‌شناسی:

گویش‌های مناطق جنوب شرقی استان فارس و غرب هرمزگان

دبیر علمی: دکتر مسعود قیومی / دبیر اجرایی: دکتر ایفا شفقانی

نکاتی چند پیرامون ویژگی‌های مشترک در گروه گویش‌های لاری
دکتر بهزاد مریدی

گونه‌گونی زبان مردم لارستان و خاستگاه هر یک از آن‌ها
عبدالنبی سلامی

بررسی منتخبی از پارامترهای رده‌شناسی در گویش اوزی
دکتر ایفا شفقانی

مفعول نمائی افتراقی در گویش بستکی
ناصر محبی

واکاوی چالش‌های برگردان گویش اوزی به فارسی معیار
آزاده وطن‌پور

بررسی تطبیقی نظام مطابقه در گویش رستاقی و فداغی
سیدقطب الدین موسوی

یکشنبه ۲۹ خرداد ماه ۱۴۰۱ ساعت: ۱۵ تا ۱۹
به صورت حضوری سالن ادب
لینک ورود مجازی:

<https://webinar.ihcs.ac.ir/b/ihc-lkt-oq5-ybz>

گزارش پیش اجلاسیه کرسی «نظریه امنیت سوژه‌مبنا»

پیش اجلاسیه کرسی «نظریه امنیت سوژه‌مبنا» ۲۸ خردادماه در محل پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد. در این پیش اجلاسیه دکتر قدیر نصری، دکتر جمال شفیعی و دکتر بهرام اخوان کاظمی به عنوان داور و دکتر فرزاد پورسعید، دکتر علی عبدالله‌خانی، دکتر رضا خلیلی و دکتر مهدی میرمحمدی حضور داشتند. همچنین دکتر طاهره ایشانی نیز به‌عنوان مدیر دفتر جمایت از نظریه‌ها در پژوهشگاه و دکتر محمدسالار کسرائی به‌عنوان دبیر علمی جلسه حضور داشتند.

در ابتدای جلسه دکتر سلمان صادقی‌زاده، ارائه دهنده نظریه به تشریح دیدگاه خود پرداخت و با اشاره به خاستگاه‌های نظری دانش امنیت‌پژوهی گفت: مطالعات امنیت به‌مثابه دانشی کلاسیک نخستین بار به‌عنوان رشته‌ای فرعی از درون نظریه‌های روابط بین‌الملل پدید آمد و اختراعی انگلوامریکن بود که عمر کوتاه آن به تعبیر مک‌سوئینی و همچنین ال‌ویور به فردای جنگ جهانی دوم می‌رسد. البته برخی «مطالعه جنگ» از کوئینسی رایت به سال ۱۹۴۲ (و در ببحوجه جنگ دوم جهانی) را نخستین اثر در این حوزه می‌دانند. مطالعات یادشده به لحاظ تبارشناختی ریشه در مکتب رئالیسم دارد و از همین رو عمده نظریه‌های امنیت رویکرد و ماهیتی ساختارگرایانه دارند و بیش از هر چیز بر سه اصل دولت‌محوری، خودیاری و بقاء بنا شده‌اند. پس از رئالیسم مهمترین مکاتب «جریان اصلی» در امنیت را مکتب نورئالیسم تهاجمی جان مرشایمر و نورئالیسم تدافعی کنت والتز تشکیل می‌دهد. با وجود این، دیری نپایید که ماهیت ساختارگرایانه نظریه‌های جریان اصلی به نسبت‌های مختلف از سوی مکاتب نوپدیدي مانند آبريستويث، پاریس و کپنهاگ به چالش کشیده شد.

دکتر صادقی‌زاده در ادامه به ترتیب و تلخیص به بیان مهمترین نکات نظریه‌ای در آراء اندیشمندانی چون کن بوث، ریچارد وین‌جونز، دیدیه بیگو، باری بوزان، ال‌ویور، جپ دوایلد، ریچارد اولمان و استیو اسمیت پرداخت و پس از تشریح نظریات جریان اصلی و نظریات پیرامونی در ادبیات امنیت به معرفی نظریه امنیت سوژه‌مبنا پرداخت و نوآوری‌های این نظریه را بیان کرد.

وی در تشریح نظریه امنیت سوژه‌مبنا گفت: نقطه عزیمت روشی این نظریه ارائه مقوله‌بندی جدیدی از نظریه‌های امنیت از آغاز عصر جدید تا دوره معاصر است. مقوله‌بندی‌ای که بر پایه الگوی پارادایمی طرح می‌شود. بر اساس این مقوله‌بندی در عصر جدید سه پارادایم امنیت‌پژوهی را می‌توان و باید از یکدیگر تمیز داد: پارادایم سیاسی امنیت، پارادایم اقتصادی امنیت و پارادایم فرهنگی امنیت؛ هرچند این تمایز (۱) ناظر بر تفکیک (۲) نیست اما بدون تمیز دادن این سه پارادایم نمی‌توان تغییر در نقطه ثقل مطالعات امنیت را درک کرد؛ تغییری که بیانگر تکوین پارادایمی نوین است که بیش از هر چیز با برآمدن نظریه «مدرنیته متأخر» در پیوند است.

امنیت سوژه‌مبنا هم به لحاظ غایت‌شناسی و هم به لحاظ مسئله‌شناسی متجدد است زیرا غایت آن تحقق بعد وجودی فرد یا به دیگر سخن تحقق سوژگی است و در مقام مسئله‌شناسی نیز دشواره کانونی امر امنیتی را ایجاد تعادل میان دو عنصر بنیادین اجتماعی یعنی «نظم» و «تغییر» می‌داند.

دکتر صادقی‌زاده تأکید کرد: امنیت سوژه‌مبنا نقطه عزیمتی کاملاً جامعه‌شناختی برمی‌گیرد و با وارد کردن مفاهیم جامعه‌شناسی جدید به ادبیات امنیت مانند «تولد سیاست سوژه»، «آغاز مدرنیته متأخر»، «بازاندیشگی به‌مثابه نزاع کانونی جوامع جدید» و «فردی‌شدن تجربه امر جمعی» بازنمایی متفاوتی از «امر امنیتی» را صورت‌بندی می‌کند و با طرح مفهوم «از خودبیبگانگی امنیت»، بنیان‌های معرفت‌شناختی جدیدی را پیش‌روی مفهوم امنیت قرار می‌دهد. انگاره «سوژه‌مبنا» هرچند به لحاظ نظری مقارن با آموزه‌های جامعه‌شناسی جدید است، اما خاستگاه انسان‌شناختی خود را از بطن و متن نحله‌هایی از فلسفه اسلامی و عرفان می‌گیرد. وجه مشترک این نگرش‌های فلسفی و عرفانی برکشیدن مقام انسانی است تا جایی که فرد از فردیت خود به در می‌آید و در مقام سوژگی قرار می‌گیرد و این سوژگی او را در وضعیتی تکوینی قرار می‌دهد که در مسیر کمال خویشتن جهان خویش را نیز کمال می‌بخشد.

این نظریه با بهره‌گیری از میراث اگزیستانسیالیستی فلسفه و عرفان اسلامی، اهمیت بعد سوژگی مکنون در آنها را شناسایی و صورت‌بندی می‌کند و با بهره‌گیری از آموزه‌های اندیشمندانی همچون سهرودی، ملاصدرا و مولانا انسان‌شناسی نوینی برای نظریه امنیت طرح و ارائه می‌کند و در این راستا انسان‌شناسی اشراقی را به‌مثابه نحله‌ای مهم درون سنت اندیشه اسلامی در نظر می‌گیرد که حامل نوعی از فلسفه سوژه‌مبنا است.

انسان‌شناسی اشراقی در جریان عرفانی از مسیر اندیشه‌های عرفا و شعرای بزرگی مانند بایزید بسطامی، حلاج، سهل تستری و سنایی و عطار ادامه یافت و در اوج خود به مولانا جلال‌الدین محمد رومی بلخی رسید.

در جریان فلسفه نیز خاستگاه‌های انسان‌شناسی اشراقی با غزالی و عین‌القضات ادامه یافت و در سهرودی به اوج رسید. همین اندیشه‌ها با صورت‌بندی متفاوتی در حکمت متعالیه بازنمایی شد. در واقع با وجود تفاوت در اشکال و صورت‌بندی‌های نظری در تمام نحله‌های فلسفه اشراقی «انسان به‌ماهو انسان» در مقام «مجلی» قرار می‌گیرد. در همین رابطه حکمت متعالیه را می‌توان نقطه اوجی فلسفی بر انسان‌شناسی اشراقی دانست. برای نمونه، فلسفه متعالیه صدرالمتألهین بر ارزش تکوینی انسان تمرکز می‌کند و از این‌رو اساساً فلسفه‌ای سوژه‌مبنا است که تحقق وجود انسانی را در کانون هستی‌شناسی خود قرار می‌دهد که در حوزه جامعه‌شناسی و در نتیجه امنیت‌پژوهی می‌تواند حاوی دلالت‌های مفهومی مهمی باشد.

دکتر صادقی‌زاده در خاتمه سخنانش شرح داد: در مجموع، امنیت سوژه‌مبنا تلاشی نظری برای غلبه بر مهم‌ترین تناقض در حوزه امنیت‌پژوهی یعنی تناقض آزادی و امنیت به شمار می‌رود، به نحوی که دوگانه واگرایی آزادی و امنیت در پیوندی متقابل قرار گیرند و جریانی هم‌افزا را به‌وجود آورند و پاسداری از کرامت انسانی و تحقق بعد وجودی به کانون درک و دریافت امر امنیتی بدل شود؛ نقطه‌ای که در آن «انسان» نه ابزار امنیت بلکه هدف امنیت باشد.

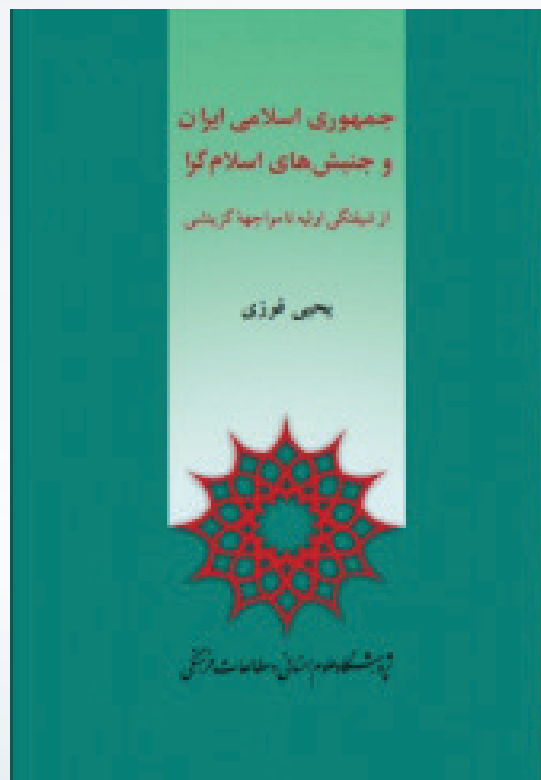
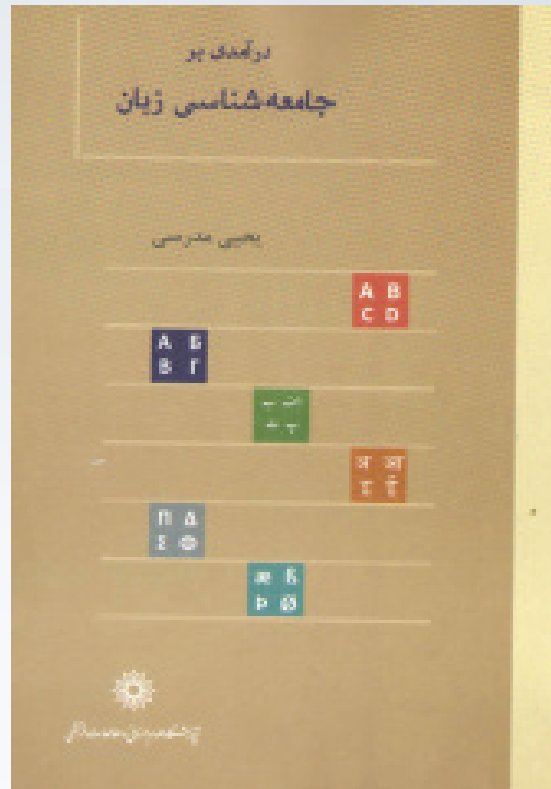
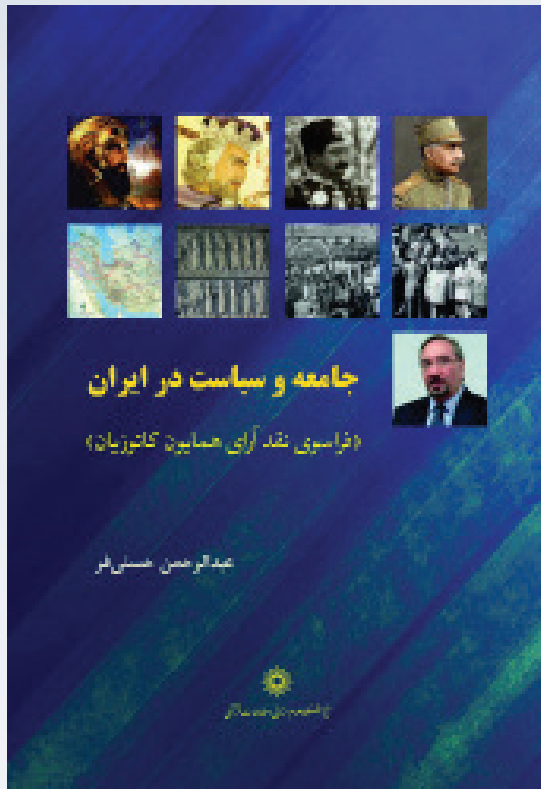
در ادامه جلسه، ناقدین انتقادهای خود را در چند محور زیر بیان کردند:

- لزوم تصریح مرزبندی امنیت سوژه‌مبنا با امنیت انسانی، امنیت فردی و امنیت پایدار
- لزوم تصریح در کاربردهای عملی و سیاست‌گذارانه مفهوم امنیت سوژه‌مبنا و تعیین نسبت آن با کارگزاری دولت
- نقد بر تناقض میان نقش دولت و جامعه مدنی در تمهید امنیت سوژه‌مبنا

همچنین ناقدان ضمن تأکید بر وجوه نوآورانه و اهمیت متن، نقدهای خود را در رابطه با پذیرش متن به عنوان نظریه بیان کردند که پس از پاسخ ارائه دهنده در نهایت نظر خود را مبنی بر پذیرش متن با لحاظ اصلاحات اعلام کردند و قرار شد نظریه یادشده پس از اعمال اصلاحات و تأیید از سوی داوران برای طرح در اجلاسیه نظریه‌پردازی ارسال شود.

کتاب‌های منتشر شده در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

کتاب‌های منتشر شده در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ثڤو، شكاھ علوم انسانى ومطالعات فرهنجى

آرشیو خبرنامه در سایت پژوهشگاه

پژوهشگاه ملی مطالعات تاریخی

میراث باستان‌شناختی و بازخوانی هویت ملی ایرانی، از نگاه غربی، از نگاه ایرانی

Congress on Archaeological Heritage and Rereading of Iranian National Identity,
Western Perspective vs. Iranian Perspective

آخرین مهلت ارسال اصل مقاله:
۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۱

اعلام نتایج مقاله:
۲۰ مهر ماه ۱۴۰۱

آخرین مهلت ارسال چکیده مقاله:
۱۵ مردادماه ۱۴۰۱

اعلام نتایج چکیده:
۱ شهریور ماه ۱۴۰۱

مکان برگزاری:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،

سالن تمدن

زمان برگزاری:

۱۵ و ۱۶ آذرماه ۱۴۰۱

دبیر اجرایی: دکتر شاهین آریامنش

دبیر علمی: دکتر سیروس نصراله‌زاده

محورهای همایش:

- آغاز مطالعات شرق‌شناسی؛
- دوره آگاهی جدید غرب از شرق و منافع استعماری غرب در ایران؛
- آگاهی تاریخی و آثار باستانی؛
- مواجهه تمدنی شرق و غرب در دوره معاصر؛
- غرب و کاوش‌های باستان‌شناسی در ایران؛
- مطالعات شرق‌شناسی و تأثیر آن بر پژوهش‌های علمی در ایران؛
- شکل‌گیری موزه در ایران و قوانین حفاظت از میراث باستان‌شناسی؛
- آثار ایرانی در موزه‌های جهان؛
- سیر مطالعات زبان و کتیبه‌های ایرانی؛
- حقوق بین‌الملل و میراث ملتها؛
- دیاسپوراهای ایرانی؛
- میراث فرهنگی و تمدنی ایران در خلیج فارس؛
- میراث فرهنگی و تمدنی ایران در کشورهای همجوار و فارسی‌ماب؛
- ترویج میراث فرهنگی در سطح جامعه (عمومی‌سازی)؛
- هم‌اندیشی در زمینه میراث فرهنگی و مسئولیت ملی مردم؛
- نقش نهادهای آموزشی و رسانه‌های جمعی در ایجاد نگرش تاریخی؛
- هم‌اندیشی در زمینه پاسداری از میراث باستان‌شناسی در قفقز شیمی و حقوق.

دبیرخانه همایش: پژوهشکده زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ایمیل همایش: cahrini@ihcs.ac.ir

وبگاه همایش: <https://www.ihcs.ac.ir/cahrini/fa>

مقاله‌های این همایش ملی در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) نمایه خواهد شد.

سردبیر: حوریه احدی

دبیر تحریریه: شهرام اصغری

هیأت تحریریه: محسن باباخانی، مجید زارع، سعیده زندی و صادق کیا

ravabet1@ihcs.ac.ir

www.ihcs.ac.ir

پیام‌رسان‌ها: @ihcss, @pajoheshgah